

Bachelor in de praktijkgerichte orthopedagogie

Bachelorproef

Hoe kan men jongeren betrekken bij het ontwikkelen van een jeugdcentrum in Leopoldsburg?

Naam: Brock Zoë

Datum: 12/06/2023

Lector: Kathleen Lantin

Voorwoord

Een bachelorproef is iets waar je niet alleen aan werkt. Daarom wil ik enkele mensen die mij gedurende dit onderzoek geholpen hebben graag uitdrukkelijk bedanken. In eerste instantie wil ik graag de jeugddienst van Leopoldsburg bedanken voor de samenwerking omtrent dit thema. Het is voor mij een eer om rond dit thema een onderzoek te mogen voeren, aangezien dit nauw aan mijn hart ligt door mijn actieve betrokkenheid binnen de jeugddienst als vrijwilliger. Deze plaats heeft een enorme impact op mij op zowel professioneel als persoonlijk vlak. Vervolgens wil ik mijn mentor Dries Feyen en Koen Reyneart, de straathoekwerker, bedanken voor hun adviezen en onvoorwaardelijke steun tijdens dit onderzoek. Zij hebben een enorme bijdrage geleverd aan mijn bachelorproef. Ik ben hen dankbaar voor de tijd die zij vrijmaakten voor het verwezenlijken van mijn onderzoek.

Ook wil ik de hogeschool bedanken voor de individuele sessies en de groepssessies. Tijdens deze momenten kreeg ik constructieve feedback die mij vooruit hebben geholpen. Ik wil hier graag expliciet mijn bachelorproefbegeleidster Kathleen Lantin bedanken voor haar waardevolle feedback.

Vervolgens bedank ik graag mijn stagementor Elien Aerts en collega's Diane Lemmens en Laura Vanwezemael. Ze hebben altijd een luisterend oor gehad en mij tips en waardevolle adviezen gegeven. Ook waren zij flexibel als ik interviews en enquêtes wou afnemen tijdens mijn stage. Laura heeft mij enorm geholpen bij het uitschrijven van bepaalde zaken en het opmaken van een plan van aanpak.

Tot slot wil ik mijn vrienden en alle steunfiguren binnen mijn netwerk bedanken voor het geloof dat zij in mij hadden. Zij hadden altijd een peptalk klaar voor mij als ik het even niet meer zag zitten. Deze ontelbare motiverende woorden hebben mij geholpen om door te zetten.

Dank jullie wel !

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Inleiding	4
1 Probleemstelling	5
2 Theoretisch kader	7
2.1 JEUGDCENTRUM	7
2.1.1 Wat kan een jeugdcentrum betekenen?	7
2.1.2 Welke functies kan een jeugdcentrum aannemen?	8
2.2 PARTICIPATIE	12
2.2.1 Wat is participatie?	12
2.2.2 Welke vormen kan participatie aannemen?	13
2.2.3 Participatieladder	15
2.3 HOE JONGEREN BETREKKEN BIJ EEN PROJECT?	16
2.3.1 Zelfdeterminatietheorie	16
2.3.2 Hoe mogelijks aan de slag gaan met jongeren?	17
2.4 BESLUIT	19
3 Methodologie	20
4 Resultaten	22
4.1 BEVRAGING JONGEREN	22
4.1.1 Demografische gegevens respondenten	22
4.1.2 Bekendheid jeugddienst Leopoldsburg	22
4.1.3 Aanbod Leopoldsburg jeugd	23
4.1.4 Participatie jongeren	26
4.2 BEVRAGING PROFESSIONELE ACTOREN: GOOD PRACTICES	27
4.2.1 Wat is een jeugdcentrum?	27
4.2.2 Hoe kunnen jongeren betrokken worden bij een ontwikkeling van een jeugdcentrum?	28
4.3 BESLUIT	30
5 Conclusie	32
6 Discussie	35
Literatuurlijst	36
Bijlagen	39

Inleiding

“Jongeren zijn de toekomst!”, wordt vaak beweerd. Echter zijn jongeren niet enkel de toekomst, maar ook het heden. Ze spelen een cruciale rol in het vormgeven van onze gemeenschappelijke toekomst.

Jongeren met een leeftijd van 15 tot 24 jaar vormen ongeveer 20% van de wereldbevolking. Als we alle kinderen meerekenen, stijgt dit aandeel tot ongeveer 40%. Als we kijken naar de leiders binnen onze maatschappij, zien we vaak een oudere generatie die beslissingen neemt voor een toekomst die zij misschien niet zullen meemaken (Nandhra, 2022).

Het betrekken van jongeren bij belangrijke beslissingen en projecten die hen rechtstreeks beïnvloeden, is van cruciaal belang om een bloeiende samenleving te creëren. Centraal in deze bachelorproef staat dan ook de vraag ‘Hoe kan men jongeren betrekken bij het ontwikkelen van een jeugdcentrum in Leopoldsburg?’.

Belangrijk om op voorhand mee te nemen is dat in deze bachelorproef voor de leesbaarheid steeds gesproken zal worden over een jeugdcentrum. Uit de literatuur en de praktijkervaring blijkt dat termen als jongerencentra, jeugdhuizen, jeugdcentra, jeugd ontmoetingscentra door elkaar gebruikt worden met soms deels andere inhoudelijke accenten (Faché, 2021). In deze bachelorproef wordt onder een jeugdcentrum een ontmoetingsplaats verstaan waar elke jongere zijn/haar vrije tijd kan doorbrengen en zichzelf kan ontwikkelen.

Deze bachelorproef bestaat uit zes hoofdstukken. In het eerste hoofdstuk zal de probleemstelling binnen Leopoldsburg toegelicht worden. Hierin zullen ook de onderzoeksvraag, het onderzoeksdoel en de deelvragen toegelicht worden die nodig zijn om een antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag. Het tweede hoofdstuk vormt het theoretisch kader van dit onderzoek. Uit deze tekstbronnen wordt aangehaald wat een jeugdcentrum zou kunnen betekenen en welke functies een jeugdcentrum op zich kan nemen. Verder gaat men in op participatie. We definiëren participatie, we kijken welke vormen het kan aannemen en we leggen de link met de participatieladder. Daarna zijn er tekstbronnen bestudeerd over hoe men jongeren effectief kan betrekken bij een project. Hier wordt de zelfdeterminatietheorie aangehaald en een methode en stappenplan toegelicht om jongeren te bereiken en te betrekken. In het derde hoofdstuk licht men toe welke methode toegepast is om de resultaten te kunnen verwerken in dit onderzoek. In het vierde hoofdstuk worden de resultaten gepresenteerd met een toelichting van de belangrijkste zaken voor dit onderzoek. In het vijfde onderzoek zal een conclusie gevormd worden over heel dit onderzoek. Hier zal een antwoord geformuleerd worden op de onderzoeksvraag. Hierin zal men ook mogelijke aanbevelingen vinden die men graag geeft aan het beleid. Deze aanbevelingen geven mogelijks een aanleiding tot vervolgonderzoek. Tot slot zal in het laatste hoofdstuk het proces van dit onderzoek besproken worden, mogelijke verbeterpunten van dit onderzoek en vervolgonderzoeken die men zou kunnen uitvoeren na dit onderzoek. De discussie vormt dan ook de afronding van deze bachelorproef.

1 PROBLEEMSTELLING

Leopoldsburg speelt al vele jaren met het idee om een jeugdcentrum te ontwikkelen. Tot op heden heeft dit idee echter nog geen concrete vorm verkregen en werden de plannen al verschillende malen gewijzigd en uitgesteld. Tijdens de afgelopen vijftien jaren is de jeugddienst van Leopoldsburg met zijn werking al vier keer verhuisd. Dit heeft de uitbouw van een dynamische, laagdrempelige werking niet vergemakkelijkt. Sinds 2020 heeft de jeugddienst uiteindelijk haar intrek genomen op Kwartier IJzer waar ze sindsdien haar werking uitbouwt. Dit doet ze samen met de reeds op het Kwartier gevestigde sociale partners: Kind en Taal, de uitleendienst, de straathoekwerker en armoedevereniging Ons centrum. Het is op deze site waar het beleid nu een volwaardig jeugdcentrum wil realiseren. De nood aan een degelijke en toegankelijke jeugdinfrastructuur waar kinderen en jongeren elkaar kunnen ontmoeten, zich thuis voelen en zichzelf kunnen zijn, hierbij rekening houdende met de leefwereld van de jongeren, leeft immers nog steeds in Leopoldsburg, zeker bij de kwetsbare jongeren.

Leopoldsburg heeft een redelijk actieve jeugddienst. De huidige werking van de jeugddienst bestaat uit een goed draaiende speelpleinzomer, een kinderwerking, speldagen, een tienerwerking georganiseerd door de straathoekwerker, de kindergemeenteraad en de jeugdraad. Deze werkingen bereiken zowel kinderen als jongeren. Doch is het huidig aanbod eerder beperkt voor een groot deel jongeren in Leopoldsburg. Voor de jongeren van 16 tot 24 jaar is er weinig voorzien wat als een gemis wordt ervaren. Er zijn enkele sport- en jeugdverenigingen actief en er is een jeugdhuis, maar deze bereiken niet de volledige doelgroep jeugd. Zeker voor meer kwetsbare jongeren is het niet altijd gemakkelijk om aansluiting te vinden bij het bestaande aanbod. De straathoekwerker, ook actief binnen de jeugddienst, richt zich specifiek tot hen. Wekelijks organiseert hij een tienerinstuif. Ook is hij twee avonden per week vlak voor en na de schooluren op straat te vinden. Echter zijn deze zaken beperkt in tijd en bereikt ook hij maar een deel van de jongeren.

Ondanks bovenstaande initiatieven ontbreekt er in Leopoldsburg dus een toegankelijk jeugdcentrum voor jongeren van 16 tot 24 jaar en zeker voor kwetsbare jongeren. Zij vinden momenteel te weinig hun weg naar (en hun interesses in) het bestaande aanbod.

Voor 2024 liggen er opnieuw plannen voor het jeugdcentrum op tafel. Het gemeentebestuur van Leopoldsburg wil ervoor zorgen dat jongeren van een nieuw, bovenlokaal jeugdcentrum kunnen genieten op de voormalige militaire site Kwartier IJzer. De vraag is echter of de plannen niet (opnieuw) zullen worden uitgesteld. Dit is een langlopend project waarin reeds vele beloften gemaakt zijn. De jeugddienst en de jongeren zijn niet gebaat bij deze tot op heden loze beloften en het altijd maar opnieuw uitstellen en wijzigen van het project. Al jaren worden de toekomstplannen van het jeugdcentrum telkens van de tafel gegooid, dit met de argumentatie dat het budgettair niet gaat of de ruimte niet geschikt is.

Bovendien werden de jongeren zelf tot op dit moment nog niet betrokken bij de eerste stappen in dit hele project, terwijl de betrokkenheid van de doelgroep essentieel is voor het slagen van een dergelijk initiatief. De jongeren zijn immers de ervaringsdeskundigen in dit project en weten dus als beste waar zij nood aan hebben. Echter wordt er momenteel 'over' en 'voor' de jongeren gepraat, maar niet 'door' de jongeren.

Omwille van deze gebrekkige betrokkenheid van de jongeren wil ik een onderzoek voeren naar hoe de jongeren van Leopoldsburg betrokken kunnen worden bij de ontwikkeling (en realisatie) van een nieuw jeugdcentrum. Hierbij enerzijds rekening houdende met de 'loze' beloften van het verleden waardoor er een deel jongeren zijn die er niet meer in geloven, en anderzijds de gepaste manier om jongeren te betrekken om hun betrokkenheid ten alle tijden te kunnen behouden of versterken.

Met dit onderzoek hoop ik het lokaal bestuur te kunnen adviseren en inspireren om hier toch op in te zetten. De centrale onderzoeksvraag van mijn bachelorproef is bijgevolg: "Hoe kan men jongeren betrekken bij het ontwikkelen van een jeugdcentrum in Leopoldsburg?". Om tot een antwoord op deze vraag te komen zal ik eerst onderzoeken wat een jeugdcentrum is of wat dit zou kunnen zijn. Vervolgens zoom ik in op participatie bij jongeren en hoe zij meer betrokken kunnen worden bij de ontwikkeling van een jeugdcentrum. Hierdoor wil ik enerzijds een zicht krijgen op de vorm die een jeugdcentrum kan aannemen en anderzijds ideeën, mogelijkheden en inspirerende praktijkvoorbeelden verzamelen over hoe jongeren in Leopoldsburg betrokken kunnen worden bij het ontwikkelen van een jeugdcentrum.

2 THEORETISCH KADER

Om te kunnen onderzoeken hoe we jongeren kunnen betrekken bij de ontwikkeling van een jeugdcentrum is het nodig om eerst een beter zicht te krijgen op wat een jeugdcentrum is of zou kunnen betekenen en welke functies dit kan aannemen. Vervolgens wordt er in het tweede deel van dit theoretisch kader gekeken naar wat wordt verstaan onder participatie. We definiëren participatie, kijken welke vormen het kan aannemen en leggen de link met de participatieladder. Tot slot wordt er stilgestaan bij hoe jongeren effectief betrokken kunnen worden. Een belangrijk element hierin is de zelfdeterminatietheorie.

2.1 JEUGDCENTRUM

2.1.1 *Wat kan een jeugdcentrum betekenen?*

Er zijn heel wat jeugdhuisen in Vlaanderen, maar informatie en literatuur over jeugdcentra zijn moeilijk te vinden. (Faché, 2021). Het feit dat velen, zoals in de inleiding besproken, de termen jeugdhuis en jeugdcentrum voor hetzelfde gebruiken, maakt dit niet gemakkelijker. 'Jeugdcentrum' kan gezien worden als een overkoepelend begrip. Ook in Leopoldsborg wordt met het jeugdcentrum het overkoepelende geheel bedoeld van een grote variëteit aan aanbod en partners op één site. Het jeugdhuis is hier een onderdeel van.

Een jeugdcentrum is een ontmoetingsplaats waar alle jongeren tussen de ongeveer 14 en 30 jaar terecht kunnen om zich te ontspannen. Er vinden voornamelijk activiteiten plaats voor en door jongeren. Jeugdcentra worden gerund door jongeren zelf. Dit uit zich in het openhouden van het jeugdcentrum, activiteiten organiseren en de zotste dromen waarmaken van de jongeren met jongeren (Formaat, z.d.). Een jeugdcentrum is eveneens een plaats waar jongeren informatie kunnen verkrijgen over allerhande thema's of onderwerpen die aansluiten bij hun specifieke leefwereld. Kruisbestuiving tussen jongeren en werkers binnen een jeugdcentrum is dan ook heel belangrijk gegeven om te kunnen inspelen op de noden van de jongeren (Faché, 2021).

In volgende citaten (Formaat, 2022) vertellen jongeren wat voor hen een jeugdcentrum of jeugdhuis is:

'Een jeugdhuis is een extra plaats waar je altijd terecht kan, eender wanneer en eender wie je bent, het brengt jongeren samen. Je kan jezelf zijn zonder gek bekeken te worden en dat zorgt ervoor dat jongeren zich ten volle kunnen ontwikkelen. Dit zorgt ervoor dat ze zich beter kunnen aanpassen aan de maatschappij.'

'Een jeugdhuis is een tweede thuis waar iedereen welkom is. Welke kleur je hebt, wie je ook bent, de verschillen doen er allemaal niet toe. Die diversiteit zorgt ervoor dat je heel wat ontdekt dat je voordien nog niet wist. Je leert enorm veel bij van elkaar. Je hoeft er alleen maar voor open te staan. Een jeugdhuis biedt je veel kansen.'

‘Voor velen lijkt gratis werken nutteloos. Zij begrijpen niet dat de ervaring die jongeren opdoen in het jeugdhuis meer waard is dan geld. Door mensen te leren kennen en vrijwilligerswerk te doen in een jeugdhuis ontdekken we wat het nut van een jeugdhuis nu eigenlijk is. Vrijwilligerswerk bij een jeugdhuis is heel wat meer dan gewoon gratis werken. Iedereen daar helpt je om te groeien in een veilige omgeving, omringd door mensen die het beste voor je willen. Zowel jongvolwassenen als kinderen kunnen er terecht om er ongestoord en veilig te spelen. Je kan in heel wat jeugdhuisen vormingen volgen, samen op uitstap te gaan. Jeugd(huis)werk werkt echt voor alle jongeren. Het aanbod wordt aangepast aan de jongeren die willen deelnemen. Jeugdhuisen zijn cruciaal in de samenleving van vandaag.’

2.1.2 Welke functies kan een jeugdcentrum aannemen?

Een jeugdcentrum kan verschillende functies of taken op zich nemen.

Als eerste functie kan een jeugdcentrum een “eigen” laagdrempelige ontmoetingsplaats aanbieden aan jongeren. Jongeren hebben in hun vrije tijd een plaats nodig waar ze in ontmoeting kunnen gaan met anderen, waar er activiteiten worden georganiseerd waaraan ze plezier kunnen beleven en waar vriendschappen kunnen ontstaan. Z'n ontmoetingsplek kan als instuif geïntegreerd worden in een jeugdcentrum of op een zichzelf staande zelfstandige ruimte of inloop zijn voor de jongeren. Het voordeel van een instuif is dat jongerenwerkers kunnen peilen naar de werkelijke behoeften en wensen van jongeren. Verder kunnen zij hen prikkelen en stimuleren tot deelname aan activiteiten of aansporen tot organisatie van activiteiten onder eigen regie. Bij een inloop staan ontspanning en het hebben van een zinvolle vrijetijdsbesteding centraal (Faché, 2021).

Aansluitend hierop kan een jeugdcentrum de vrijetijdsbeleving optimaliseren. Jongeren komen naar een jeugdcentrum voor vrijetijdsbeleving. Het is belangrijk dat de activatietoestand van de jongeren op een optimaal niveau zit en zij hierin gestimuleerd worden. Is dit niet het geval, dan ontstaat er verveling of ontbreekt de motivatie om (verder) deel te nemen aan een activiteit. Je kan dit vermijden door bij jongeren nieuwe vrijetijdsactiviteiten op te wekken, een activiteit te zoeken die hen interesseert en intrinsiek motiveert om naar het jeugdcentrum te komen (Faché, 2021). Deze functie loopt in één lijn met de vierde prioriteit van het Vlaams Jeugd- en Kinderrechtenbeleidsplan (JKP) namelijk ‘vrijetijdsbesteding voor allen’. De Vlaamse overheid wil met de keuze voor deze prioriteit kinderen en jongeren optimaal van hun vrije tijd laten genieten. Dit betekent dat alle kinderen en jongeren toegang hebben tot een kwaliteitsvol vrijetijdsaanbod (Departement Cultuur, Jeugd en Media, z.d.). Een kwaliteitsvol vrijetijdsbeleid heeft oog voor kruispunten waarop kinderen en jongeren zich bevinden. Daarom stimuleert de Vlaamse overheid een geïntegreerd vrijetijdsbeleid, waarin kruisbestuiving centraal staat en waarin sectoren onderling en samen de handen in elkaar slaan om dit te verwezenlijken, op Vlaams en (boven)lokaal niveau. Hierdoor maken ze vrije tijd op maat voor alle kinderen en jongeren. Verder zetten ze ook specifiek in voor kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties. Maatschappelijke ontwikkelingen lijken de bestaande sociaaleconomische en sociaal-culturele breuklijnen verder te vergroten en te verdiepen. Heel wat kinderen en jongeren leven en groeien op in maatschappelijke kwetsbare situaties. De toegenomen diversiteit in steden en gemeenten vraagt om

opschaling van inspirerende praktijken binnen en buiten het jeugdwerk. Men doet extra inspanningen om de aandacht voor een diverse groep van kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties binnen het bestaande aanbod beter en breder te ontsluiten (Departement Cultuur, Jeugd en Media, z.d.).

Een volgende functie binnen een jeugdcentrum kan talentontwikkeling zijn. Dit gaat over talent in de brede zin, de kracht van jongeren kunnen zien en benoemen. Jeugdcentra betrekken jongeren bij het leren door ervaringsleren en hierover te reflecteren. Vaak gebeurt dit ervaringsleren informeel. Niet alleen vrijetijdsactiviteiten bieden leersituaties in een jeugdcentrum. Ook het verbouwen en inrichten van een jeugdcentrum bieden mogelijkheden voor de ontwikkeling van bepaalde competenties bij jongeren. Het 'learning by doing' – principe staat in deze functie centraal, en vormt ook een rode draad in de pedagogie van het open jeugdwerk (Faché, 2021). Het is belangrijk dat jongeren competenties ontdekken bij zichzelf, deze ontwikkelen en mogelijks verbeteren. De competenties die kunnen worden aangesproken bij de ontwikkeling van een jeugdcentrum zijn het verwerven van intrinsieke leermotivatie, doorzettingsvermogen, zelfcontrole, zelfevaluatie, zelfvertrouwen, zelfkennis, samenwerkingsbereidheid, sociale, communicatieve en organisatorische vaardigheden, leiderschap, eigen kritische mening vormen en respectvol omgaan met elkaar. In de moderne maatschappij worden deze competenties steeds belangrijker (Faché, 2021).

Verder kan een jeugdcentrum ook de identiteitsontwikkeling bij jongeren bevorderen. Dit doet het door mogelijkheden tot experimenten te faciliteren. Een jeugdcentrum is een van de weinige plaatsen waar jongeren kunnen experimenteren met sociale rollen, verschillende levensstijlen, mogelijkheden en grenzen, dingen uit te proberen. Ze kunnen er succeservaringen beleven, maar ook in aanraking komen met mislukkingen. Een jeugdcentrum biedt hen de mogelijkheid om zich te ontwikkelen op diverse domeinen die zowel intra- als interpersoonlijk van aard kunnen zijn (Faché, 2021).

Jeugdcentra kunnen een stimulerende context bieden aan jongeren voor het leren nemen van initiatief en ze te laten engageren. Hier leren jongeren hoe ze moeten leren plannen, obstakels kunnen overwinnen en gewenste doelen kunnen bereiken. Vele jongeren hebben kennis en vaardigheden die kunnen worden bevorderd maar jeugdcentra spelen een belangrijke rol in deze te simuleren en te ondersteunen door mogelijkheden te bieden aan vrijwillige inzet en initiatieven. Dit uiteraard met de nodige duidelijkheid en structuur. Jeugdcentra die inzetten op vrijwillige medewerking en initiatieven van jongeren, ondervinden dat veel jongeren constructief willen meewerken aan het plannen en mee realiseren van groepsprojecten. Deze projecten kunnen gaan over het mee voorbereiden en/of organiseren van een evenement (Faché, 2021).

Uit de Omgevingsanalyse JKP (z.d.) blijkt dat kinderen en jongeren heel wat vrijwillig engagement opnemen. Dit vindt plaats in een al dan niet georganiseerd verband. Jeugdwerk en ander vrijwillig engagement zijn zeer populair, maar er blijken ook obstakels en uitdagingen te zijn. De waarde van vrijwilligers wordt nog te vaak miskend. Andere vormen van vrijwillige inzet blijven vrijwel onzichtbaar. Door engagement geven kinderen en jongeren aan wat zij belangrijk vinden, wat hen bezig houdt en waarover ze een stem willen hebben. Door engagement geven ze ook een inkijk in hoe zij hun omgeving en de wereld zien en welk toekomstbeeld ze voor ogen hebben. Dit zijn belangrijke signalen voor een maatschappij. Deze stem zou het beleid mee kunnen voeden en vormgeven.

Dit is een belangrijk gegeven om niet te vergeten. Kinderen en jongeren die zich engageren zijn de bruggenbouwers van onze maatschappij en hebben zo een belangrijke invloed op lokale gemeenschappen en op de samenleving in het algemeen (Departement Cultuur, Jeugd en Media, z.d.).

Een andere functie die een jeugdcentrum kan aanbieden, is het verlenen van advies, informatie en voorlichting over relevante jeugdzaken. Jeugdcentra kunnen systematisch informatie verspreiden over thema's die leven bij de jongeren. Een jeugdcentrum kan door middel van groepsgerichte thema-activiteiten infosessies organiseren over voorbehoedsmiddelen, studentenjobs en dergelijke. Mochten jeugdwerkers opmerken dat binnen een grote groep jongeren een thema hard leeft, dan kunnen jeugdcentra een informatieaanbod organiseren rond dat thema. Enkele jongeren lossen hun problemen samen met hun sociaal netwerk op, dit is echter niet voor alle jongeren het geval. Een aanzienlijke grote groep jongeren heeft hulp nodig van professionals. Vaak is dit omdat deze jongeren er alleen voor staan, nog niet zelfstandig problemen kunnen aanpakken of te grote problemen hebben. Binnen deze functie van het jeugdcentrum is het belangrijk, dat jeugdwerkers een vertrouwensband hebben met de jongeren. Zo kent het jeugdcentrum de problemen en behoeften van de doelgroep en kan hierop ingezet worden (Faché, 2021). De meerwaarde van advies en informatie verlenen in een jeugdcentrum is dat deze hulpverlening in het informele dagelijkse contact tussen jongeren en jeugdwerkers mogelijk is. De drempel daarvoor is in jeugdcentra zeer laag, omdat informatie- en adviessituaties dikwijls ontspruiten uit het dagelijkse leven in een jeugdcentrum. In het geïnstitutionaliseerd informatie- en adviesaanbod is de psychologische drempel veel hoger. In een jeugdcentrum kunnen jongeren daarenboven zelf beslissen bij wie en wanneer zij met welke vragen en problemen komen. Ook zijn er jongeren die niet uit zichzelf hulp zoeken, jeugdwerkers kunnen naar hen door hun vertrouwensband op een laagdrempelige manier de hand uitreiken (Faché, 2021).

Tot slot speelt een jeugdcentrum een belangrijke rol bij het signaleren van collectieve problemen en stimuleren van empowerment van jongeren. Jeugdwerkers kunnen collectieve problemen van (kwetsbare) jongeren signaleren en in samenwerking met anderen een bijdrage leveren aan het voorkomen of het oplossen ervan. Dit signaleren is niet gericht op de individuele jongere, maar eerder op het beïnvloeden van de sociale omgeving in brede zin. Jeugdwerkers moeten signalen doorgeven en spreken in de naam van de jongeren indien zij dit niet zelf kunnen. Jongeren dienen zo veel mogelijk gestimuleerd en geholpen te worden om meer zeggenschap te krijgen en om te bepalen hoe het leven eruit moet zien in alle relevante levensgebieden (werk, wonen, sociale contacten en gezondheid) (Faché, 2021).

Naast deze mogelijke functies die een jeugdcentrum kan vervullen is een jeugdcentrum ook een middel om aan open jeugdwerk te doen. Open Youth Work wordt in vele Europese landen al langer gebruikt. Daarom koos Formaat in 2020 om de term 'open jeugdwerk' te gebruiken (bouwstenen voor open jeugdwerk, 2020). Formaat is de Vlaamse federatie van open jeugdwerk, Formaat gaat voor meer en sterker open jeugdwerk. Om dit te realiseren ondersteunt Formaat open jeugdwerkinitiatieven, streven zij naar meer erkenning voor deze initiatieven en zijn zij een veilige plek voor jongeren en jeugdwerkers om te bouwen aan een divers en innoverend open jeugdwerklandschap (Formaat, 2022).

Open jeugdwerk is het geheel van initiatieven opgestart door jongeren, voor jongeren waardat openheid de grondwaarde is van open jeugdwerk (Formaat, 2022). Open jeugdwerk stelt de zelforganiserende kracht van jongeren centraal, de openheid karakteriseert de dynamiek van deze (jeugd)werkvorm (bouwstenen voor open jeugdwerk, 2020).

Open jeugdwerk vertrekt vanuit de noden en wensen van jongeren. Het is groepswerk dat jongeren samenbrengt en stimuleert om aan de slag te gaan. Het biedt alle jongeren de kans om deel te nemen. Op die manier biedt open jeugdwerk op een unieke en effectieve manier leeransen. Dit maakt open jeugdwerk inclusief, het versterkt de stem van jongeren en geeft vorm aan de buurt en de hele samenleving. Op die manier werkt open jeugdwerk actief mee aan een duurzame samenleving waarin gelijkwaardigheid centraal staat (Formaat, 2022).

Open jeugdwerk krijgt concrete vorm in jeugdhuizen, jeugdclubs, jeugdcentra, jeugdprojecten, maar ook op straat, via vindplaatsgericht of outreachend jeugdwerk, pleinwerk etc. (Formaat, 2022). Zoals eerder aangehaald en de naam al zelf doet vermoeden, is de grondwaarde van open jeugdwerk openheid. Dit betekent dat er geen lidmaatschap vereist is om te kunnen deelnemen aan activiteiten. Het activiteitsaanbod staat open en staat niet vast. Het varieert op basis van de wensen van de deelnemers. Open jeugdwerk staat open voor IEDEREEN. Tot slot legt open jeugdwerk geen beperkingen op naar inhoud: de thema's liggen volledig open op basis van wat de jongeren willen (Formaat, 2020).

Open jeugdwerk heeft 8 bouwstenen. Deze zijn te linken aan de functies die een jeugdcentrum kan opnemen. Dit is te verklaren aan het feit dat een jeugdcentrum een middel is om aan open jeugdwerk te doen. Bij talentontwikkeling staat het '*learning by doing*' – principe centraal. Deze vormt een rode draad in de pedagogie van het open jeugdwerk (Faché, 2021).

De 8 bouwstenen zijn (Formaat, 2020)

- 1) Jongeren staan centraal: open jeugdwerk is van en door jongeren.
- 2) Open jeugdwerk creëert kansen voor jongeren om elkaar te ontmoeten. Ontmoeting staat voorop wat maakt dat open jeugdwerk breed toegankelijk en laagdrempelig is.
- 3) Groeien en leren: open jeugdwerk is experimenteerplek waar je door dingen te doen en te ervaren kan leren en groeien.
- 4) Collectief: open jeugdwerk vertrekt vanuit groepen jongeren, groepswerk. Het stimuleert jongeren om aan netwerkvorming te doen en vriendschappen te sluiten.
- 5) Democratiserend: open jeugdwerk biedt een experimenteerplaats aan om in dialoog te gaan en te participeren. Hier is ook aandacht voor minder dominante meningen en stemmen.
- 6) Open jeugdwerk werkt aan open, solidaire en warme buurten. Dit maakt open jeugdwerk buurtgericht.
- 7) Open jeugdwerk werkt politiserend. Het maakt jongeren betrokken, versterkt hen en geeft hen een stem om meer impact te hebben op de samenleving.
- 8) Open jeugdwerk is breed toegankelijk, zet diversiteit in als een kracht waardoor ze inzetten op gelijkwaardigheid.

2.2 PARTICIPATIE

2.2.1 *Wat is participatie?*

Participatie verwijst naar de actieve betrokkenheid en deelname van individuen, groepen of gemeenschappen aan besluitvormingsprocessen, activiteiten of maatschappelijke kwesties. Het omvat het recht en de mogelijkheid voor mensen om hun stem te laten horen, hun perspectieven te delen, ideeën bij te dragen en invloed uit te oefenen op zaken die hen aangaan (Vandenabeele, 2019).

Het belangrijkste kenmerk van participatie is dat het individuen en groepen in staat stelt om een actieve rol te spelen in het vormgeven van beslissingen en acties die van invloed zijn op hun leven. Participatie draagt bij aan een inclusieve samenleving waarin diversiteit wordt gewaardeerd en verschillende perspectieven worden gehoord en overwogen. Het bevordert ook een gevoel van eigenaarschap en verantwoordelijkheid, omdat mensen zich meer betrokken voelen bij en zich verantwoordelijk voelen voor de resultaten van de beslissingen en acties die worden genomen (Vandenabeele, 2019).

Participatie is belangrijk om verschillende redenen. Participatie vormt de basis van democratische systemen. Het stelt individuen in staat om hun stem te laten horen, deel te nemen aan verkiezingen, en invloed uit te oefenen op de besluitvorming. Het zorgt ervoor dat beslissingen en beleid worden gevormd rekening houdend met de behoeften van de burgers. Participatie bevordert actief burgerschap en verantwoordelijkheid. Het geeft mensen een gevoel van betrokkenheid bij hun gemeenschap. Hierdoor voelen ze zich meer verantwoordelijk voor de ontwikkeling en het welzijn ervan. Verder zorgt participatie ervoor dat verschillende perspectieven en stemmen worden gehoord en overwogen. Het zorgt voor inclusiviteit en voorkomt uitsluiting van gemarginaliseerde groepen. Door participatie wordt een breder scala aan ideeën en ervaringen ingebracht, wat leidt tot meer weloverwogen en inclusieve beslissingen. Participatie zet ook in op *empowerment*. Het geeft individuen en gemeenschappen de mogelijkheid om invloed uit te oefenen op kwesties die hen direct beïnvloeden. Het vergroot hun zelfvertrouwen, autonomie en gevoel van eigenaarschap over hun eigen leven en omgeving. Ook draagt participatie bij aan het nemen van betere beslissingen en het ontwikkelen van effectief beleid. Door het betrekken van diverse belanghebbenden, kunnen beleidsmakers een breder scala aan perspectieven, expertise en informatie benutten, wat leidt tot meer doordachte en effectieve oplossingen. Vervolgens bevordert participatie ook de samenwerking en betrokkenheid binnen gemeenschappen. Het stimuleert sociale interactie, wederzijds begrip en het opbouwen van relaties tussen mensen, waardoor sociale cohesie en gemeenschapsontwikkeling worden versterkt (Vandenabeele, 2019).

Kortom, participatie is essentieel voor een inclusieve, democratische samenleving waarin mensen zich betrokken voelen, hun stem kunnen laten horen en actief kunnen deelnemen aan de besluitvorming die hen raakt (Vandenabeele, 2019).

Rond het thema jongeren en inspraak is er sprake van een paradox. Jongeren vragen vooral om gehoord te worden en de nodige inspraak te krijgen. Zij moeten ook actief kunnen deelnemen aan de beslissingen die hen aanbelangen. Participatie is niet gelijk aan inspraak! Jongeren hebben inspraak als ze hun zeg kunnen doen en hun mening kunnen uitspreken. Het gaat hier vooral over meespreken en niet meebeslissen. Als je als

jongere je mening deelt, kan je alleen maar hopen dat er iets mee gebeurt. Participatie is een veel dynamischer begrip. Hier beslis je wel mee en gaat het niet enkel over meespreken. Dit is een proces waarin men op een actieve manier wordt betrokken in de eigen leefomgeving (Geerlings, 2013).

2.2.2 Welke vormen kan participatie aannemen?

Participatie kan twee vormen aannemen: deelnemen of meebouwen aan de samenleving. Deelnemen aan het dagelijkse leven is de eerste manier van participeren aan de maatschappij. Je werkt of loopt school, je gaat sporten, je bent lid van een vereniging, je bezoekt een tentoonstelling of gaat naar een theatervoorstelling. Het gaat over heel alledaagse dingen. Toch is dit niet voor iedereen vanzelfsprekend. Er moet ook gedacht worden aan de kwetsbare mensen binnen de samenleving, bijvoorbeeld omdat ze een beperking hebben, te weinig financiële slagkracht hebben, onze taal niet spreken of een rugzak meeslepen (Vlaanderen, 2023).

De tweede manier van participeren is meebouwen aan de samenleving. Als men meebouwt aan de maatschappij, kan iedereen via participatie zich engageren en zo zijn stempel drukken op de samenleving. Burgers, organisaties en bedrijven kunnen informatie opvragen, reageren op consultaties en actief mee nadenken over het beleid. Ook kunnen ze met de overheid en andere spelers samenwerken aan projecten of acties op poten zetten om hun omgeving beter en mooier te maken. Dat kan in de eigen gemeente, maar ook op Vlaams, federaal en zelfs Europees niveau. In die betekenis gaat participatie over interactieve beleidsvorming (Vlaanderen, 2023).

Deze twee vormen van participatie wijzen op het onderscheid tussen een principiële invulling of instrumentele invulling. Tabel 1 zet beide invullingen langs elkaar.

Tabel 1.

Een principiële of een instrumentele invulling van participatie (Plovie, 2019; SAAMO & SAM, 2023)

Participatie als uitgangspunt (principiële invulling)	Participatie als instrument (instrumentele invulling)
= een basisprincipe, participatie zijn processen waarbij verschillende betrokken actoren samen vorm geven aan plannen/keuzes, elk met een verschillende maar gelijkwaardige inbreng	= functioneel opgevat, inspraak zijn voor vooraf gemaakte plannen/voorstellen worden getoetst, maar de adviezen worden niet noodzakelijk gevolgd
Visie	Visie
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Participatie is op zich belangrijk, iedereen heeft recht op een inbreng ▪ Elke inbreng is gelijkwaardig ▪ De doelgroep is subject 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Participatie staat in functie van iets anders, bijv. het verwerven van steun voor plannen ▪ Geen gelijkwaardigheid: experten hun zeg staat boven die van de 'niet-experten' ▪ De doelgroep is object
Kenmerken	Kenmerken
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dubbelzijdig: <ul style="list-style-type: none"> ○ In dialoog vormgegeven: coproductie ○ Impact op het verloop en resultaat van het participatie-initiatief door alle betrokken partijen. ▪ Maatwerk in aanpak ▪ Soorten participatiekansen: denken en doen ▪ Structurele participatiekansen: participatie is een proces ▪ Over de kern van de zaak en over bijzaken ▪ Meedenken/meebouwen aan de samenleving 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Enkelzijdig: <ul style="list-style-type: none"> ○ Eenzijdig vormgegeven ○ De impact van alle betrokken partijen op het verloop en resultaat is niet gegarandeerd ▪ Standaardwerk in aanpak ▪ Eenzijdige, klassieke invulling van participatie (focus op cognitieve vaardigheden) ▪ Ad hoc participatie: eenmalige interventies of reeks van... ▪ Vooral over de bijzaken, de kern ligt steeds vooraf vast ▪ Deelnemen aan de maatschappij

2.2.3 Participatieladder

Robert Hart, Amerikaanse psycholoog, heeft de participatieladder ontworpen voor UNICEF in het kader van een internationale studie over kinderpaticipatie. Participatie is volgens hem een fundamenteel burgerschapsrecht dat mensen het recht geeft deel te nemen aan besluitvorming over zaken die de eigen leefsituatie en die van de gemeenschap betreffen. Het is een middel waarmee een democratie wordt gevormd en een criterium waaraan het democratisch gehalte van een samenleving moet worden getoetst. Bij de participatieladder heb je twee vormen van participatie, namelijk schijnparticipatie en participatie. Hoe hoger men gaat in de ladder, hoe meer er sprake is van participatie. Als men de focus legt op de onderste drie lagen, kan er sprake zijn van schijnparticipatie. Participatie wordt dan gezien als een instrument om een doel dat voor ogen ligt te bereiken. Het staat in functie van iets anders, je neemt deel aan een gegeven binnen de maatschappij. Als men de focus op de hogere lagen van de ladder legt, kan er gesproken worden van participatie als uitgangspunt. Men denkt dan mee over de samenleving. Er wordt procesmatig aan participatie gewerkt, iedereen heeft recht op inspraak (Van Doorselare, 2021). Figuur 1 geeft de participatieladder van Hart weer.

Figuur 1

Participatieladder van Roger Hart uit 1992

De ladder is als volgt opgebouwd (Van Doorselare, 2021):

- 1) Afkopen: jongeren krijgen ogenschijnlijk een stem, zonder invloed te hebben op het onderwerp of vorm.
- 2) Decoratie: jongeren worden ingeschakeld om activiteiten van volwassenen op te luisteren.
- 3) Manipulatie: jongeren worden ingezet bij acties ten behoeve van door volwassenen geformuleerde belangen van de jongeren, zonder dat de jongeren de implicaties begrijpen.
- 4) Informeren: volwassenen voeren het project uit maar zij betrekken ad hoc-basis jongeren bij het proces.
- 5) Raadplegen: volwassenen voeren het project uit, maar jongeren worden geraadpleegd. Zij krijgen volledig inzicht in het proces en hun mening wordt serieus genomen.
- 6) Adviseren: volwassenen hebben de coördinatie, maar jongeren worden betrokken in elk onderdeel van de planning en uitvoering.
- 7) Coproduceren: jongeren nemen het initiatief en besluiten over de uitvoering. Volwassenen zijn aanwezig in een begeleidende rol.
- 8) Meebeslissen: jongeren nemen het initiatief en voeren alle activiteiten uit. Volwassenen worden op vraag van de jongeren betrokken bij de besluitvorming.

2.3 HOE JONGEREN BETREKKEN BIJ EEN PROJECT?

2.3.1 Zelfdeterminatietheorie

In ieder van ons zit vanaf de geboorte een zekere verwondering en dit is ook ons groeipotentieel. De zelfdeterminatietheorie (ZDT) is een overkoepelende theorie over menselijke groei, motivatie en persoonlijk functioneren. De ZDT kijkt naar de mens vanuit een organisch dialectisch perspectief. Dit houdt in dat men de mens beschouwt als een proactief organisme dat gericht is op groei en positieve psychologische ontwikkeling vanuit intrinsieke motivatie. Centraal in de ZDT staan de drie psychologische basisbehoeften waarover men als persoon beschikt: de behoefte aan autonomie, betrokkenheid en competentie (ABC) (Ryan & Deci, 2000; Ryan & Deci, 2017; Holemans, 2019). Autonomie betekent dat je een gevoel van psychologische vrijheid en keuze ervaart bij de uitvoering van een activiteit. Relationele verbondenheid wijst op het ervaren van warme, zelfs intieme relaties met anderen en het zich opgenomen voelen in een breder sociaal netwerk. Competentie wil zeggen dat men zich bekwaam voelt om een gewenst resultaat neer te zetten.

De drie basisbehoeften zijn universeel, je vindt ze dus in alle culturen. Ze zijn net zo aangeboren als fysieke behoeften zoals honger en dorst. Als aan die behoeften is voldaan, hebben mensen de grootste kans om hun autonome motivatie te ontwikkelen, om dingen te doen 'uit volle goesting'. Mensen gaan meestal die dingen exploreren die ze boeiend of interessant vinden, dat is intrinsieke motivatie. Een veilige en warme omgeving (verbondenheid) moedigt exploratiegedrag aan. Na het exploreren kan men even bijtanken, zoals in de gehechtheidstheorieën wordt gesteld.

Het is erg belangrijk dat men de vrije kans krijgt (autonomie) om die dingen te exploreren waartoe men zich aangetrokken voelt en ook dat voldoende structuur wordt geboden als de aangeboden opties te moeilijk zijn om allemaal te verkennen (competentie) (Holemans, 2019).

Worden de behoeften niet naar behoren vervuld, dan gaan mensen hun motivatie kwijtraken of gecontroleerde motivatie vertonen, met alle gevolgen van dien. Tegelijk zal dat exploratiegedrag tegemoetkomen aan de behoeften aan competentie en autonomie; al doende zal men vaardigheden ontwikkelen of nieuwe dingen bijleren (competentie) en zich vrij voelen om zichzelf te kunnen zijn. Competentie en verbondenheid kennen we ook uit andere theorieën, zoals de self-efficacytheorie en de attachmenttheorie, al hebben ze daar niet noodzakelijk het statuut van behoefte (Vansteenkiste, 2010).

Motivatie is een belangrijk gegeven binnen de ZDT. De theorie maakt een onderscheid tussen intrinsieke en extrinsieke motivatie. Verwondering is de basis voor intrinsieke motivatie. Als je intrinsiek gemotiveerd bent, doe je een bepaalde activiteit omwille van de activiteit op zich. Bij intrinsieke motivatie komt de motivatie vanuit de persoon zelf. Bij extrinsieke motivatie ontstaat de motivatie vanuit een externe bron, bijvoorbeeld het vooruitzicht op een beloning of een straf bij een bepaalde handeling (Van den Broeck et al., 2016).

2.3.2 Hoe mogelijks aan de slag gaan met jongeren?

Als men jongeren wil betrekken bij een project, moet je methodisch aan de slag gaan. Als men jongeren wil stimuleren tot participatie heeft men een plan nodig als jeugdwerker. Echter is het belangrijk dat men als jeugdwerker een eigen invulling geeft aan de aanpak, want elke jongere of jongerengroep is uniek en vergt een unieke aanpak.

Als men met jongeren aan de slag wil gaan zijn er drie grote stappen die men dient te doorlopen: jongeren bereiken of benaderen om een groep te vormen, jongeren in groep begeleiden en tot slot jongeren bereiken tot participatie rond een initiatief (Geerlings, 2013). Hieronder bespreek ik de drie stappen aan de hand van Geerlings (2013).

2.3.2.1 Jongeren bereiken of benaderen om een groep te vormen

Als men jongeren wil bereiken is het eerst en vooral belangrijk om in contact te gaan met jongeren. Een eerste stap hierin is aanwezig zijn. Dit is een traag en intensief proces. Jongeren accepteren niet snel iemand binnen hun cirkel. Zoek de jongeren op, zorg voor een mix van jongeren en leer hun leefwereld kennen. Je kan jongeren niet leren kennen als je hun leefwereld niet kent. Daarom is het nodig aanwezig te zijn in die leefwereld en deze van binnenuit te leren kennen (SAM vzw & LiSS, 2021).

Als je contact maakt met jongeren, ga je een relatie aan met jongeren. Het is belangrijk om een gelijkwaardige positie aan te nemen binnen deze relatie. Een relatie met jongeren is niet aanbod- of vraaggestuurd, maar dialooggestuurd. Door in dialoog te gaan met de jongere, krijg je een beter beeld van wie de persoon die voor je staat, is (SAM vzw & LiSS, 2021).

Verder is het belangrijk om jongeren te benaderen op het juiste leeftijdsniveau. Dit doe je zoals eerder aangehaald door een gelijkwaardige houding aan te nemen. Jongeren moeten zich verbonden voelen. Men wilt zich als een gelijke voelen en als jeugdwerker moet je gezien worden als één van hen (Geerlings, 2013).

Creëer een veilige omgeving, zodat de productiviteit van de jongeren mogelijks verhoogd wordt. Geef duidelijk de meerwaarde van het initiatief mee aan de jongeren. Jongeren zullen nooit meestappen als er geen duidelijke meerwaarde is, zij doen niets voor niets. Dit is een gegeven dat je al moet duidelijk maken bij de benadering van jongeren. Dit draagt bij aan een open communicatie in het begin van de relatie (Geerlings, 2013).

Bij het aankondigen van het initiatief waarbij je jongeren wilt betrekken, is het belangrijk dat je hen niet overspoelt met informatie. Dit zorgt ervoor dat je hen verliest. Doseer je informatie en licht een tipje van de sluier zodat jongeren geprikkeld worden om toch meer informatie te willen verkrijgen (Geerlings, 2013).

En tot slot is het belangrijk om gebruik te maken van een lokale werking. In de beginfase hebben jongeren een aanspreekpunt nodig, zodat men altijd op iemand kan terugvallen (Geerlings, 2013).

Als men jongeren reeds heeft aangesproken en deze zijn bereid om in dialoog te treden met andere jongeren en een begeleider, kan je naar de tweede grote stap gaan namelijk jongeren in groep begeleiden (Geerlings, 2013).

2.3.2.2 Jongeren in groep begeleiden

Als jeugdwerker moet je een aantal richtlijnen bieden, zodat de jongeren actief blijven. Zorg voor een goede samenhang tussen de jongeren. Als jeugdwerker is het belangrijk om procesmatig te werken. De relaties tussen de jeugdwerker en jongeren zorgt voor een veiligere omgeving. Men moet zich zien als één groep.

Probeer de drempel om jongeren te activeren zo laag mogelijk te houden. Dit kan je bijvoorbeeld doen door de afstand van de activiteit zo beperkt mogelijk te houden (Geerlings, 2013).

Verder hou je regelmatig contact met de jongeren, dit mag niet verwateren. Het contact zorgt er namelijk voor dat de drempel om te engageren laag blijft. Neem als jeugdwerker een ondersteunde functie aan. Het is belangrijk dat jongeren weten dat ze iemand hebben waarbij ze terecht kunnen. Jongeren hebben vaak bevestiging nodig, als jeugdwerker is het van belang om deze functie aan te nemen, zodat men jongeren stimuleert tot participatie (Geerlings, 2013).

Door deze functie stuurt men bij waar nodig, maar laat men jongeren zelfstandig werken. Jongeren bezitten heel wat sociale vaardigheden die ervoor zorgen dat ze zelf aan de slag kunnen. Jongeren zijn de ervaringsdeskundigen en weten beter dan wie dan ook wat er leeft in hun leefwereld/generatie en waar de interesses liggen van de jongeren. Geniet van deze informatie en laat hen mee beslissen rond wat er nodig is om aan de lokale noden van jongeren te werken (Geerlings, 2013).

Blijf de doelstellingen onthouden. Als jeugdwerker moet je de doelstellingen van het project in je achterhoofd houden. Indien de doelstellingen te idealistisch blijken te zijn, stel je deze bij, zodat deze doelstellingen toch bereikt kunnen worden samen met je groep jongeren (Geerlings, 2013).

Als je eenmaal je groep hebt opgesteld en klaar bent om deze te begeleiden, kan je naar de laatste grote stap gaan om jongeren te begeleiden tot participatie van een project (Geerlings, 2013).

2.3.2.3 Jongeren begeleiden tot participatie rond een initiatief

Geef vanaf het begin de meerwaarde duidelijk aan van het project en blijf deze herhalen. Het is belangrijk dat jongeren weten wat het project hun te bieden heeft, waar zij voordeel uit kunnen halen. Zo verhoogt het participatiegedrag. Net zoals je de hoeveelheid informatie moet doseren naar jongeren toe om hen niet te overspoelen, geldt dit ook voor het aantal initiatieven. Je verliest jongeren bij het aanbieden van de te veel initiatieven. Spreek duidelijk af met heel je groep waar je de focus op legt (Geerlings, 2013).

Naast het meerdere herhalen van de meerwaarde over het project, herhaal je best het project ook meerdere malen. Jongeren vergeten vaak het proces dat ze al afgelegd hebben en welke doelstellingen ze willen behalen. Herhaal deze meerdere malen, je kan deze mogelijks ook visueel maken zodat ze er vaker aan herinnerd worden (Geerlings, 2013).

Geef elke jongere vertrouwen. Als jeugdwerker moet je ervoor zorgen dat sociale vaardigheden, kwaliteiten en capaciteiten optimaal benut worden. Vele jongeren missen vaak het vertrouwen om hun sociale vaardigheden, kwaliteiten en capaciteiten in te zetten (Geerlings, 2013).

Na deze stap, gaat men terug naar de vorige stap 'jongeren in groep begeleiden'. Indien men al deze stappen heeft doorlopen en de participatie van de jongeren heeft behaald, is het belangrijk om terug te gaan naar het procesmatige in de groep. Zorg dat de groep jongeren een effectieve groep blijft. Tot slot wil ik nog eens benadrukken dat dit een leidraad is en deze stappen een eigen invulling vergen naar de noden van je jongerengroep. Onthoud gedurende het hele proces dat elke jongere uniek is (Geerlings, 2013).

2.4 **BESLUIT**

In dit hoofdstuk werd besproken wat een jeugdcentrum mogelijks zou kunnen betekenen en welke verschillende vormen het kan aannemen. Verder kwam u ook te weten wat participatie is, welke vormen participatie kan aannemen en werd de link gelegd met de participatieladder. Tot slot zijn er teksten bestudeerd om te weten te komen hoe jongeren concreet betrokken kunnen worden bij een ontwikkeling van een project aan de hand van de zelfdeterminatietheorie en een stappenplan voor het stimuleren van participatie bij jongeren. Deze onderwerpen werden los van elkaar besproken, maar de literatuur maakt duidelijk dat het betrekken van jongeren in een ontwikkeling van een jeugdcentrum essentieel is. Tot hier is er met een theoretische bril naar deze thema's gekeken.

3 METHODOLOGIE

Dit onderzoek is een combinatie van een definiërend, beschrijvend en vergelijkend onderzoek. Het definiërend onderzoek neemt wel de bovenhand. Eerst onderzoek ik wat een jeugdcentrum is. In de praktijk worden begrippen niet door iedereen op dezelfde manier opgevat en gehanteerd. Een jeugdcentrum invullen gebeurt dan ook lokaal, elke gemeente vult zijn jeugdhuis of jeugdcentrum anders in. Daarnaast is het thema reeds duidelijk in de probleemstelling. Bij een beschrijvend onderzoek kunnen de uitkomsten van het onderzoek een startpunt zijn voor mogelijks vervolgonderzoek(en). Een vergelijkend onderzoek heeft als doel om overeenkomsten en/of verschillen in kaart te brengen tussen meerdere praktijkvoorbeelden en/of theorie en praktijk (van der Donk & van Lanen, 2019).

Allereerst zijn er tekstbronnen bestudeerd. Geraadpleegde databanken zijn: Limo, Google Scholar en interne documenten van de gemeentelijke dienst jeugd. Aan de hand van de zoektermen 'jongerenparticipatie', 'open jeugdwerk' en 'jeugdcentra' werden er meerdere bronnen gevonden. Dit onderzoek bevat wetenschappelijke bronnen. Om te bewijzen dat deze gebruikte bronnen wel degelijk wetenschappelijk zijn, zijn er bepaalde strategieën gebruikt. zo is er gekeken naar de betrouwbaarheid, validiteit en recentheid van de bronnen (van der Donk & van Lanen, 2019).

De betrouwbaarheid van de bronnen zijn gecontroleerd door de objectiviteit van de tekst en die van de auteur(s)/organisaties. De auteurs en organisaties zijn gespecialiseerd binnen dit thema. Hiernaast is er gecontroleerd of de bronnen een literatuurlijst hebben met de bijhorende referenties in de tekst. Dit toont aan dat er in dit onderzoek sprake is van validiteit. Er is zoals eerder aangehaald een kwalitatief onderzoek gebeurd en de recentheid van de bronnen dateren tussen 2010 en 2023.

In dit praktijkonderzoek werd gekozen voor een mixed-method-aanpak met zowel een kwantitatief als een kwalitatief luik. In het kwantitatieve luik werden de jongeren zelf bevraagd door middel van een online enquête. Deze keuze is in lijn met het belang om de jongeren zelf aan het woord te laten bij het vormgeven van initiatieven voor hen. De enquête was een combinatie van open en gesloten vragen. Er werd zowel gevraagd naar het huidige aanbod in Leopoldsburg, naar hun deelname eraan en naar het gemis in het aanbod als naar de bereidheid van jongeren om te participeren bij de ontwikkeling van een jeugdcentrum en hun voorkeuren hierin. De enquête was bedoeld voor jongeren tussen 16 en 24 jaar en werd verspreid via sociale media, de jeugdraad, de straathoekwerker van Leopoldsburg en tijdens een bezoek aan Sint – Michiel (secundair onderwijs) waar verschillende jongeren van de tweede en derde graad over alle richtingen heen de enquête hebben ingevuld. In totaal vulden 138 jongeren de enquête in.

Het kwalitatieve luik besloeg interviews met professionele actoren. Om een goed beeld te schetsen van wat een jeugdcentrum is of zou kunnen zijn, werden enkele andere gemeenten bevraagd. Er werden interviews afgenomen bij jongerenwerkers van jeugdhuis 'De Stip' te Ham, van jeugdcentrum de Bogaart te Geel en tot slot van jeugdcentrum Rondpunt 26 te Genk.

Het doel van deze interviews was om een zicht te krijgen op hun good practices, hoe het jeugdcentrum bij hen vorm krijgt en hoe zij jongeren betrekken. Verder vond er ook een interview plaats met de schepen van Jeugd in Leopoldsburg en met een ex-jeugdwerker uit Leopoldsburg die een zicht heeft op het proces dat reeds gelopen is.

Dit maakte het mogelijk om een beter beeld te krijgen van de huidige situatie en het reeds doorlopen proces in Leopoldsburg. In totaal werden er dus vijf interviews afgenomen met behulp van een opgestelde leidraad. De interviews hadden een semi-structureel karakter wat de mogelijkheid bood om door te vragen en in te spelen op wat er gezegd werd. De interviews werden elk getranscribeerd waarna de data eerst open en vervolgens thematisch gecodeerd werd. Daarna heb ik een horizontale vergelijking gemaakt. Ik heb alle antwoorden die op de open gegeven zijn naast elkaar gelegd. Dit maakte het mogelijk om gelijkenissen en verschillen terug te vinden over de interviews heen (van der Donk & van Lanen, 2019).

4 RESULTATEN

In dit hoofdstuk worden de resultaten besproken van de enquêtes die werden afgenomen bij de jongeren zelf en van de interviews met de jongerenwerkers uit andere gemeentewerkers enerzijds en van enkele (ex-)betrokkenen uit Leopoldsborg anderzijds.

4.1 BEVRAGING JONGEREN

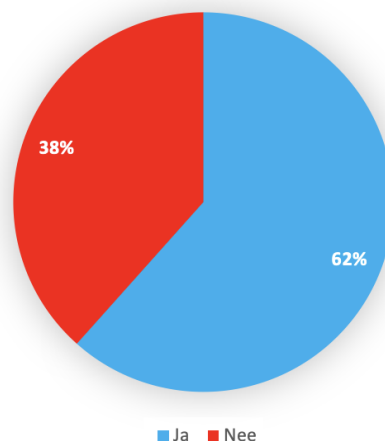
De enquête was opgedeeld in vier delen, namelijk: demografische gegevens van de respondenten, de bekendheid van de jeugddienst in Leopoldsborg, het aanbod in Leopoldsborg voor jeugd en de interesse in en voorkeuren voor participatie. In dit hoofdstuk worden de voornaamste gegevens besproken die bijdragen aan het beantwoorden van de onderzoeksvraag. De andere resultaten van de enquête kan men terugvinden in de bijlage zodat men een beeld heeft van de volledige resultaten.

4.1.1 Demografische gegevens respondenten

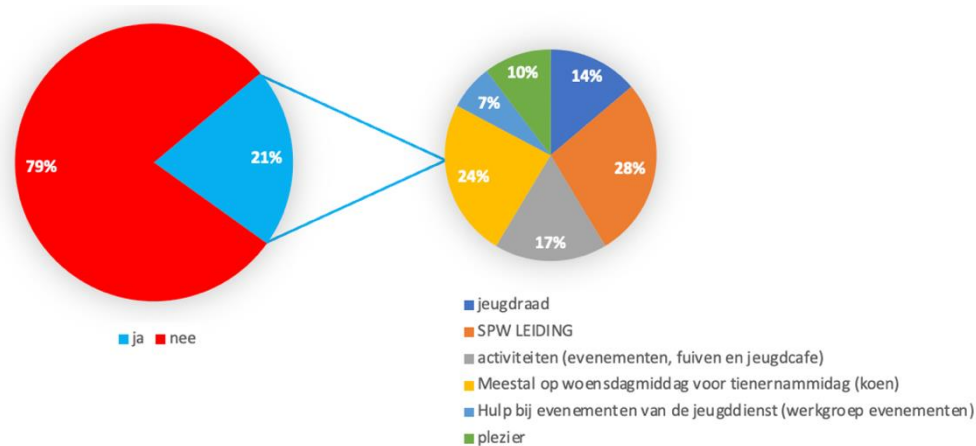
Van de totale doelgroep jongeren tussen de 15 à 26 jaar (N = 1905) in Leopoldsborg heb ik 4,5% (N= 86) jongeren bereikt met deze enquête. De resultaten van de enquête zijn dus niet zuiver representatief voor de hele doelgroep, maar geven wel een richting aan. Dit cijfer (1905) komt uit het bevolkingsregister van Leopoldsborg die ik heb laten raadplegen via de jeugddienst van Leopoldsborg. Om een beter zicht te krijgen op wie de enquête effectief bereikt heeft, werden enkele demografische gegevens (leeftijd en woonplaats), alsook het lidmaatschap aan een jeugdvereniging.

60% van de respondenten bevindt zich binnen de leeftijdscategorie 15 à 16 jaar. De overige 40% bevindt zich tussen de leeftijd van 17 à 24 jaar. De grootste groep van de respondenten (62%) woont in Leopoldsborg (of Heppen). Een ander interessant resultaat is dat maar liefst 80% van de respondenten geen deel uitmaakt van het georganiseerde vrijetijdsaanbod. De uitgebreide resultaten zijn terug te vinden in figuur 1, figuur 2 en figuur 3 in bijlage.

4.1.2 Bekendheid jeugddienst Leopoldsborg

Figuur 4: Ken je de jeugddienst van Leopoldsborg?

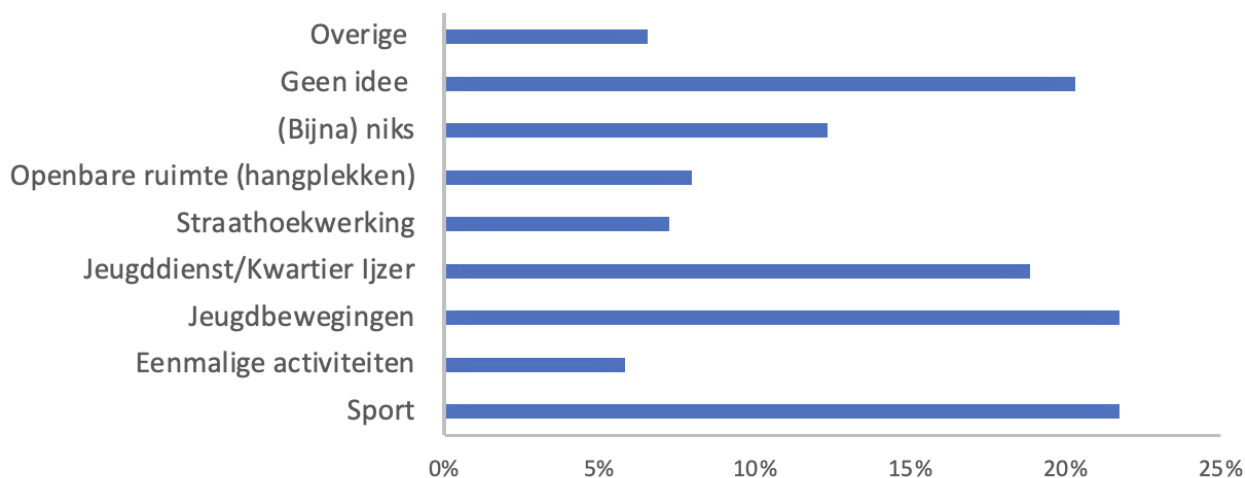

Figuur 5: Kom je ooit op de jeugddienst? Indien ja, waarvoor?

Uit figuur 4 kunnen we afleiden dat de jeugddienst over het algemeen goed gekend is bij de respondenten. Uit figuur 5 blijkt echter dat maar ongeveer 20% van de bevroegde jongeren ook effectief de weg vindt naar de jeugddienst. De jongeren die bij de jeugddienst terecht komen zijn voornamelijk jongeren die betrokken zijn bij een werking van de jeugddienst of deel uitmaken van het georganiseerde jeugdwerk.

4.1.3 Aanbod Leopoldsburg jeugd

Om een zicht te krijgen op de noden is het interessant om te kijken naar het huidige aanbod dat reeds gekend is bij de jongeren. Figuur 6 geeft weer wat de jongeren geantwoord hebben op de vraag 'Wat is er al voor jeugd in Leopoldsburg?'.

Figuur 6: Wat is er al voor jeugd?

Er zijn drie grote categorieën die worden aangehaald door de jongeren: sport, jeugdbeweging en jeugddienst/Kwartier IJzer.

Ongeveer één vijfde van de jongeren geeft aan dat er in Leopoldsborg sportaanbod voor de jeugd is. Ze halen hierbij voornamelijk sportlocaties aan zoals het skatepark, sportvelden en -plekken. Ook de sportverenigingen (voetbalclub, zwemclub...) worden vermeld door verschillende jongeren, net als sportactiviteiten en sportkampen.

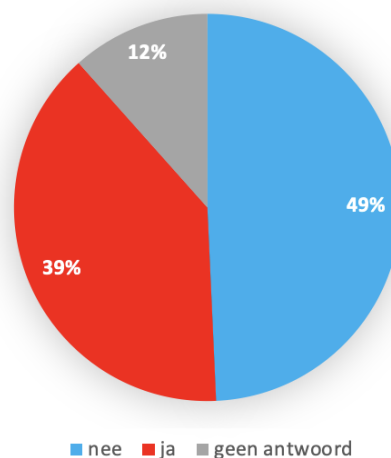
Verder geeft opnieuw ongeveer één vijfde van de jongeren aan dat er jeugdbewegingen zijn. Ze halen hierbij voornamelijk de jeugdverenigingen (Scouts, Chiro...) aan en de activiteiten van deze verenigingen (fuiwen, 36 u van de jin...).

De derde categorie die veel genoemd werd, is de jeugddienst/Kwartier IJzer. Hier worden zaken aangehaald zoals de speelpleinwerking, het jeugdcafé en andere activiteiten op de locatie Kwartier IJzer.

Andere categorieën die door de jongeren vermeld werden zijn openbare ruimte/hangplekken zoals de Spar, Leos en het skatepark, de tienerwerking van de straathoekwerker en éénmalige activiteiten zoals Kamp Knalt en de binnen- en buitenspeeldag.

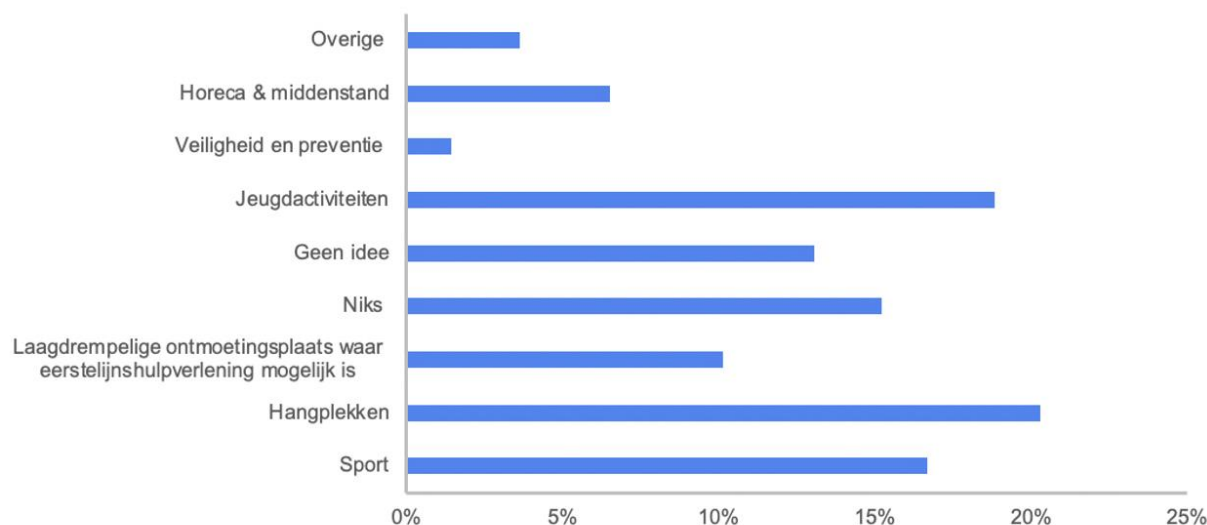
Verder valt op dat 12% van de bevroagde jongeren aangeeft dat er (bijna) geen aanbod is voor de jeugd en dat daarbovenop nog 20% van de bevroagde jongeren aangeeft geen idee te hebben van het huidige aanbod voor de jeugd binnen Leopoldsborg. Dit kan te wijten zijn aan meerdere redenen, maar desalniettemin bevestigt het feit dat ongeveer één derde van de bevroagde jongeren aangeeft dat er weinig aanbod is of dat ze geen idee hebben over het aanbod dat er nood is aan meer aanbod voor de jeugd (of een betere bekendmaking ervan).

In de volgende vragen werd er getoetst bij de bevroagde jongeren of er al dan niet genoeg aandacht gaat naar de jeugd in Leopoldsborg of men dingen mist in het aanbod naar jeugd binnen Leopoldsborg.

Figuur 7: Vinden jullie dat er voldoende aandacht gaat naar de jeugd in Leopoldsborg?

Uit de bevraging gaf 39% van de bevroegde jongeren aan dat er voldoende aandacht naar jeugd gaat in Leopoldsburg. Bijna de helft van de respondenten gaf echter aan dat er onvoldoende aandacht naar jeugd gaat. In figuur 8 zoomen we verder in op wat de jongeren dan precies missen in Leopoldsburg.

Figuur 8: Wat mist jeugd in Leopoldsburg?

Er zijn vier grote categorieën die worden aangehaald door de jongeren: hangplekken, jeugdactiviteiten, sport en laagdrempelige ontmoetingsplaatsen waar eerstelijns hulpverlening mogelijk is.

Ongeveer één vijfde van de jongeren geeft aan dat er in Leopoldsburg onvoldoende plaatsen zijn waar jongeren zichzelf kunnen zijn zonder dat er zich problemen voordoen. Hierbij halen ze voornamelijk aan dat er onvoldoende plaatsen zijn waar men kan rondhangen zonder dat de politie langskomt of waar de jongeren door de burens als overlast gezien worden. Verder geven ze ook aan dat er gewoon te weinig locaties zijn en er meer hangplekken, bijvoorbeeld banken om op te zitten in de natuur, voorzien zouden moeten worden.

Daarnaast gaf ook bijna één vijfde van de bevroegde jongeren aan dat er nood is aan meer jeugdactiviteiten. Er zijn al heel wat activiteiten vanuit de gemeente, maar hier ligt vooral de focus op de jongere jeugd. Men haalt hier vooral aan dat er buiten de jeugdverenigingen te weinig aanbod is voor jongeren boven 16 jaar. Men mist de uitnodiging voor iedereen binnen het jeugd aanbod. Andere, concrete voorbeelden van aanbod dat wordt gemist zijn fuiven en vaten, zomerse buitenactiviteiten en het jeugdcafé dat niet meer plaatsvindt.

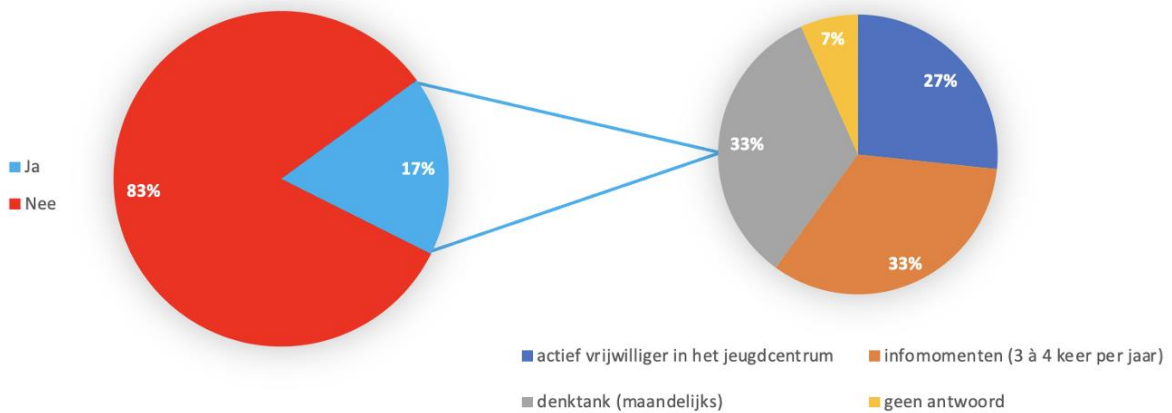
De derde grote categorie die vaak genoemd werd, is sport. Het skatepark werd hierbij vaak aangehaald. Er is een skatepark aanwezig in Leopoldsburg, maar dit is volgens de respondenten aan vervanging toe omwille van de veiligheid. Verder wordt er aangehaald dat men meer openbare sportlocaties (voetbalvelden, basketvelden) wilt. In het algemeen wordt er gesteld dat er meer bewegingsactiviteiten zouden mogen zijn.

Een laatste grote categorie uit deze bevraging is een laagdrempelige ontmoetingsplaats waar eerstelijns hulpverlening mogelijk is. De jongeren in Leopoldsburg missen initiatieven waar iedereen welkom is en waar ze kunnen samenkomen zonder problemen te veroorzaken. Ze willen “een veilige plaats waar men 24/7 terecht kan om te chillen en praten met vrienden”. Enkele bevroagde jongeren haalden ook aan dat men in Leopoldsburg een JAC en Overkop werking mist.

Overige categorieën die door de jongeren vermeld werden, zijn horeca en middenstand zoals meer winkels, cafés en McDonalds. Veiligheid en preventie is ook een categorie die uit de bevraging naar voren komt. De jongeren die dit aangehaald hebben, missen een gevoel van veiligheid binnen Leopoldsburg en geven aan dat er meer aandacht geschonken moet worden aan het druggebruik.

Verder valt het op dat 15% van de bevroagde jongeren aangeeft dat ze niet veel of niks missen in Leopoldsburg. Daarbovenop geeft 13% van de bevroagden aan geen idee te hebben van wat ze missen in Leopoldsburg.

4.1.4 Participatie jongeren

Figuur 9: Zou je betrokken willen worden bij de ontwikkeling van het jeugdcentrum? Indien ja, hoe?

83% van de respondenten gaf aan niet betrokken te willen worden bij de ontwikkeling van het jeugdcentrum. Mogelijke oorzaken zouden kunnen zijn dat het project al jaren aansleept en jongeren er niet meer in geloven. Dit is echter een aanname daar er in de enquête niet bevroagd is waarom deze jongeren niet betrokken willen worden.

De overige 17% van de jongeren gaf daarentegen aan wel betrokken te willen worden. echter zien we in figuur 9 dat er een verdeeldheid is bij de bevroagde jongeren over de manier waarop ze betrokken zouden willen worden.

4.2 BEVRAGING PROFESSIONELE ACTOREN: GOOD PRACTICES

Naast de enquête werden er ook interviews afgenomen met experts binnen het jeugdwerk om een zicht te krijgen op de good practices van deze praktijkvoorbeelden. Deze interviews zijn afgenomen met de reden dat ik in het begin weinig literatuur vond rond het thema jeugdcentra. Echter wou ik toch informatie verkrijgen binnen deze thematiek. Daarom heb ik tijdens de interviews aan drie experts die in een jeugdcentrum actief zijn, bevraagd wat een jeugdcentrum is voor hen en hoe zij de jongeren hierin betrokken hebben in de praktijk. Centraal stonden telkens de vragen 'Wat is een jeugdcentrum volgens jou?' en 'Hoe kunnen jongeren betrokken worden bij de ontwikkeling van een jeugdcentrum?'

Verder werd er ook met twee betrokken actoren in Leopoldsburg (de schepen van jeugd en een ex-jeugdwerker) in gesprek gegaan om een ruimere kijk te krijgen over de situatie in Leopoldsburg. Hieronder worden resultaten uit de interviews gepresenteerd.

4.2.1 *Wat is een jeugdcentrum?*

4.2.1.1 Praktijkvoorbeelden

De jeugdwerkers die bevraagd zijn geven in grote mate dezelfde aspecten aan bij de vraag naar wat een jeugdcentrum voor hen is. Een jeugdcentrum is volgens hen een open plaats waar iedereen welkom is en waar men zich veilig voelt. Jongeren moeten er ten allen tijden zichzelf kunnen zijn. De termen laagdrempeligheid en toegankelijkheid werden meerdere keren aangehaald in de verschillende interviews. In een jeugdcentrum kan men op een laagdrempelige manier de jeugd bereiken, ook de meest kwetsbare jongeren.

Ook zien de jeugdwerkers een jeugdcentrum als een plek waar meerdere doelen of functies samenkomen: ontmoeting, informatie en advies verlenen, zelfontwikkeling, vrijetijdsactiviteiten...

Naast bovenvermelde aspecten werden community building, partnerschap en kruisbestuiving meerdere keren benoemd. Een jeugdcentrum is een plaats waar er met meerdere partners binnen het werkveld jeugd kan worden samengewerkt. Verder is een jeugdcentrum een plaats waar jongeren kunnen netwerken met elkaar en hun netwerk kunnen vergroten door de verschillende partners waar een jeugdcentrum mee samenwerkt.

Opvallend is dat de jeugddienst van Ham aanhaalde dat een jeugdcentrum bijdraagt aan de sociale controle voor de jongeren op de locatie. De werker uit Geel gaf echter aan dat deze sociale controle ook een mogelijke drempel kan zijn voor jongeren als men dit niet goed aanpakt. Het werken met 'zones' op de locatie zou volgens hem wel een troef kunnen zijn hierin. Zo weten jongeren duidelijk wat er op de site plaatsvindt.

Het jeugdcentrum van Genk gelooft tot slot heel sterk in het idee dat ook de betrokkenheid van de jongeren zelf een functie kan zijn van het jeugdcentrum. Een jeugdcentrum biedt de mogelijkheid aan jongeren om aan participatie te doen.

4.2.1.2 Leopoldsburg

Bovenstaande aspecten zijn zaken waar Leopoldsburg ook naartoe wil. De schepen van jeugd haalde aan dat het jeugdcentrum een plaats moet worden waar kinderen en jongeren terecht kunnen voor vrijetijd, informatie en advies (eerstelijns hulpverlening). Het jeugdcentrum moet een plaats worden die toegankelijk is voor iedereen en waar gratis dienstverlening is om de laagdrempeligheid te bevorderen. Jongeren in Leopoldsburg hebben volgens haar nood aan een plaats waar ze zichzelf kunnen ontplooiën en hun vaardigheden kunnen aansterken.

Ook de samenwerking met partners is volgens de schepen een belangrijk element in het slagen van een jeugdcentrum. In Leopoldsburg zullen veel partners op de site komen. Samenwerken is een must om het potentieel van de site zo goed mogelijk te benutten. Een optimale samenwerking biedt de jongeren dan ook de ideale gelegenheid om hun netwerk uit te breiden.

De ex-jeugdwerker van Leopoldsburg gelooft in het idee dat het hart dat leeft in het jeugdcentrum de definitie vormt van een jeugdcentrum. Een jeugdcentrum kan volgens hem een enorme bijdrage leveren aan de eenzaamheid die heerst in Leopoldsburg en de identiteitscrisis waar vele jongeren mee zitten. Men moet inzetten op de leefwereld waarin de jongeren zich bevinden.

4.2.2 *Hoe kunnen jongeren betrokken worden bij een ontwikkeling van een jeugdcentrum?*

4.2.2.1 Praktijkvoorbeelden

Toen de vraag gesteld werd hoe dat men jongeren kan betrekken in de ontwikkeling van een jeugdcentrum kwamen veel gelijkaardige antwoorden naar boven. Eerst en vooral moet men in relatie treden met jongeren en hen leren kennen. Dit hebben alle 3 de praktijkvoorbeelden gedaan door in gesprek te gaan met jongeren op alle mogelijke manieren (op hangplekken, tijdens georganiseerde activiteiten, scholen bezoeken, ...). Daarnaast is het van belang om de leefwereld van de jongeren te leren kennen om zo de doelgroep beter te leren kennen. Naast deze 2 zaken is het belangrijk om je gezicht voortdurend te laten zien en aanwezig te zijn als jeugdwerker. Jongeren moeten terecht kunnen bij u, een gevoel van veiligheid ervaren en u kunnen vertrouwen. Echter zijn deze zaken een intensief proces. Tot slot haalde de jeugdwerker van Ham aan dat het van belang is om authentiek te blijven als jeugdwerker. Jongeren voelen het snel aan als iemand oprecht is met hen of niet.

Nadat men een relatie heeft met de jongeren is het de bedoeling dat men deze kan behouden. Pas als de relatie er is, kan men vragen of de jongeren al dan niet betrokken willen worden bij een ontwikkeling van een jeugdcentrum. In dit onderdeel is het belangrijk dat men de jongeren niet overspoeld met informatie en het project concreet maakt. Hierin is het ook belangrijk dat men geen valse beloftes maakt. Als dit wel gebeurt, ben je de jongeren kwijt. Perspectief geven en een heldere communicatie zijn volgens de praktijkvoorbeelden een must.

Vervolgens hebben ze een stuurgroep opgericht met de jongeren die betrokken wouden zijn in de ontwikkeling van hun jeugdcentrum. Dit is volgens alle 3 de meest efficiënte manier om de betrokkenheid te stimuleren en te behouden. Zo haalde Genk bijvoorbeeld aan dat de stuurgroep de draagkracht bewaard tijdens het project en ook het eigenaarschap van de jongeren. Een stuurgroep is een efficiënt middel om de communicatie open te houden, de jongeren betrokken te houden en komt men te weten wat jongeren belangrijk vinden.

Ook moeten jongeren een gevoel van verantwoordelijkheid ervaren, het gevoel hebben dat het jeugdcentrum iets voor en van hen is en een voordeel halen uit het project (bijvoorbeeld die ontmoetingsplaats waar ze kunnen afspreken met vrienden of de zotste ideeën kunnen uitproberen).

4.2.2.2 Leopoldsburg

De ex-jeugdwerker van Leopoldsburg gaf aan dat hij vooral inzette op de leefwereld van de jongeren toen hij actief was als jeugdwerker. Voordat hij dit kon, moest hij de jongeren eerst leren kennen. Dit deed hij vooral door aanwezig te zijn op de hangplekken, voortdurend in gesprek te gaan en op deze manier de jongeren hun vertrouwen te winnen. Als jeugdwerker is het belangrijk dat je investeert in je band met de jongeren, maar dat je hierin jezelf blijft en authentiek bent. Dit is volgens de ex-jeugdwerker is de enige manier om toegelaten te worden door de jongeren en om een zicht te krijgen op de noden van de jongeren waarop je dan weer kan inspelen. De communicatie tussen de jongeren en jeugdwerker moet altijd open blijven, ook bij minder positief nieuws.

Een ander belangrijk element dat de ex-jeugdwerker aanhaalt, is dat je jongeren verantwoordelijkheden moet geven en dat dit de betrokkenheid stimuleert. Als jongeren eigenaarschap ervaren, gaan ze het jeugdcentrum als een deel van hen zien en zich er echt voor willen inzetten.

De schepen van jeugd wist hier geen duidelijk antwoord op te geven, maar sluit zich hier min of meer bij aan. Zij denkt dat als men jongeren wilt betrekken er een binding moet zijn met het project.

4.3 BESLUIT

In dit hoofdstuk werden de jongeren bevraagd en hebben we enkele praktijkvoorbeelden aangehaald. De jongeren werden bevraagd a.d.h.v. een enquête. Uit deze enquête kunnen we concluderen dat de jeugddienst over het algemeen goed gekend is bij de jongeren maar weinigen hun weg vinden tot de jeugddienst. De reden hiervan is niet gekend.

Verder kunnen we uit de enquête concluderen dat er 3 grote categorieën zijn die terugkwamen als men vraagt naar het huidige aanbod binnen Leopoldsburg namelijk: sport, jeugdbewegingen en de jeuddienst/kwartier ijzer. In deze vraag werd ook aangegeven dat 12 % van de bevroagde jongeren vindt dat er (bijna) geen aanbod is voor de jeugd en dat daarbovenop nog 20 % van de bevroagde jongeren geen idee blijkt te hebben van het huidige aanbod binnen Leopoldsburg. Aansluitend hierop gaf 49 % van de bevroagde jongeren aan dat er onvoldoende aandacht naar jeugd gaat, 12 % gaf geen antwoord. De overige 39% gaf aan dat er wel voldoende aandacht gaat naar jeugd in Leopoldsburg. We kunnen concluderen uit deze vraag dat bijna de helft aangeeft dat er onvoldoende aandacht naar de jongeren gaat vanuit de jongeren hun beleving.

Als we inzoomen op wat jeugd mist in Leopoldsburg kwamen er 4 grote categorieën naar voren: hangplekken, jeugdactiviteiten, sport en een laagdrempelige ontmoetingsplaats waar eerstelijns hulpverlening aanwezig is. Verder valt op dat 15 % van de bevroagde jongeren aangaf dat er niet veel of niks gemist wordt en daarbovenop gaf 13 % aan geen idee te hebben of er zaken gemist worden binnen Leopoldsburg. Dit zijn aspecten waarop een jeugdcentrum op kan inspelen.

Er kan geconcludeerd worden a.d.h.v. de resultaten dat de jongeren in Leopoldsburg nood hebben aan een degelijke en toegankelijke jeugdinfrastructuur waar jongeren (ook kwetsbare jongeren) elkaar kunnen ontmoeten, zich thuis voelen en zichzelf kunnen zijn, hierbij rekening houdende met de leefwereld van de jongeren.

Tot slot kunnen we concluderen uit de enquête dat 83% van de bevroagde jongeren niet betrokken wil worden bij de ontwikkeling van het jeugdcentrum. Mogelijke oorzaken zouden kunnen zijn dat het project al jaren lang aansleept en jongeren er niet meer in geloven. Echter is dit niet bevroagd geweest. De overige 17% van de jongeren gaf aan wel betrokken te willen worden. Als we kijken naar hoe dat de jongeren betrokken willen worden geeft 33% van de 17% aan dat ze mee willen stappen in een denktank.

Naast de jongeren die bevroagd zijn, ben ik experts gaan bevroagen over deze thematieken. De twee belangrijkste vragen die hierin aanbod kwamen waren; 'Wat is een jeugdcentrum voor jullie?' en 'Hoe hebben jullie jongeren betrokken bij de ontwikkeling ervan?'. Bij deze praktijkvoorbeelden kwamen dezelfde antwoorden naar boven. Bij de vraag wat een jeugdcentrum is gaven de praktijkvoorbeelden hoofdzakelijk aan dat een jeugdcentrum een instrument is voor volgende doelen/functies: ontmoeting, informatie & advies verlenen, zelfontwikkeling, op een laagdrempelige manier de volledige doelgroep jeugd bereiken (ook de meest kwetsbare jongeren), plaats voor vrijetijdsactiviteiten, plaats die mogelijkheid biedt voor community building, partnerschap en kruisbestuiving.

Hiernaast hoort een jeugdcentrum een open plaats te zijn waardat iedereen welkom is en zich veilig voelt.

Als we teruggaan naar Leopoldsburg gaf de schepen van jeugd aan dat het jeugdcentrum een plaats moet worden waartoe kinderen en jongeren terecht kunnen voor vrijetijd, informatie en advies (eerstelijns hulpverlening). Het jeugdcentrum wordt een plaats die toegankelijk is voor iedereen en waar dat gratis dienstverlening is om de laagdrempeligheid te bevorderen. Daarnaast is de kruisbestuiving en partnerschap een gegeven dat ook in Leopoldsburg een belangrijk aspect is. Er komen veel partners op de site. Een samenwerking hierin is een must om het bereik tot zijn maximale te krijgen. De ex-jeugdwerker gaf aan dat het hart dat leeft de definitie vormt van een jeugdcentrum.

Op de vraag rond betrokkenheid gaven praktijkvoorbeelden aan dat men eerst en vooral een relatie moet aangaan met de jongeren. Nadat men een relatie heeft met de jongeren is het de bedoeling dat men deze kan behouden. Pas als de relatie er is, kan men vragen of de jongeren al dan niet betrokken willen worden bij een ontwikkeling van een jeugdcentrum.

Vervolgens is een must om een stuurgroep op te richten met de jongeren die betrokken wilden zijn in de ontwikkeling van hun jeugdcentrum. Dit is volgens alle 3 de meest efficiënte manier om de betrokkenheid te stimuleren en te behouden. Zo haalde Genk bijvoorbeeld aan dat de stuurgroep de draagkracht bewaard tijdens het project en ook het eigenaarschap van de jongeren. Een stuurgroep is een efficiënt middel om de communicatie open te houden, de jongeren betrokken te houden en komt men te weten wat jongeren belangrijk vinden.

Tot slot moeten jongeren een gevoel van verantwoordelijkheid ervaren, het gevoel hebben dat het jeugdcentrum iets voor en van hen is en een voordeel halen uit het project (bijvoorbeeld die ontmoetingsplaats waar ze kunnen afspreken met vrienden of de zotste ideeën kunnen uitproberen).

5 CONCLUSIE

Met dit praktijkonderzoek heb ik getracht een antwoord te bieden op de onderzoeksvraag 'Hoe kan men jongeren betrekken bij het ontwikkelen van een jeugdcentrum in Leopoldsborg?'. In de probleemstelling heb ik de belangrijkste knelpunten aangehaald rond dit thema. Na het praktijkonderzoek kan geconcludeerd worden dat de nood aan een degelijke en toegankelijke jeugdinfrastuctuur waar kinderen en jongeren elkaar kunnen ontmoeten, mogelijks terecht kunnen voor eerstelijns hulpverlening, zich thuis voelen en zichzelf kunnen zijn, hierbij rekening houdende met de leefwereld van de jongeren wel degelijk nog steeds leeft in Leopoldsborg, zeker bij de kwetsbare jongeren. De resultaten bevestigen deze conclusie. Hier geeft bijna 50% aan dat er onvoldoende aandacht gaat naar jeugd in Leopoldsborg. Zoals eerder vermeld werd er het meest aangehaald door de bevraagde jongeren dat ze hangplekken missen, meer aanbod rond jeugdactiviteiten (voor de doelgroep 16+), meer mogelijkheden tot sport(activiteiten) en een laagdrempelige ontmoetingsplaats waar eerstelijns hulpverlening aanwezig is.

Dit zijn aspecten waarop een jeugdcentrum kan inspelen als we terugkijken naar de literatuur en de praktijkvoorbeelden. In de literatuur wordt aangehaald dat een jeugdcentrum verschillende functies op zich kan nemen zoals: een "eigen" laagdrempelige ontmoetingsplaats aanbieden, de vrijetijdsbeleving optimaliseren, identiteitsontwikkeling bij jongeren bevorderen en talentontwikkeling etc. Onder talentontwikkeling gaat het over talent in de brede zin. In de literatuur wordt aangehaald dat jeugdcentra jongeren betrekken bij het leren door ervaringsleren die vaak informeel gebeuren. Hier heeft men het niet alleen vrijetijdsactiviteiten die leersituaties bieden in een jeugdcentrum. Ook het verbouwen en inrichten van een jeugdcentrum bieden mogelijkheden voor de ontwikkeling van bepaalde competenties bij jongeren. Het 'learning by doing' – principe staat hier centraal, en vormt ook een rode draad in de pedagogie van het open jeugdwerk (Faché, 2021). Een jeugdcentrum is zoals reeds vermeld in de literatuur een middel om aan open jeugdwerk te doen. Open jeugdwerk vertrekt vanuit de noden en wensen van jongeren en heeft 8 bouwstenen die in acht genomen worden. Enkele bouwstenen zijn bijvoorbeeld: jongeren centraal, kansen creëren voor jongeren om elkaar te ontmoeten en een experimenteerplek aanbieden waardat jongeren in een veilige omgeving kunnen leren en groeien (Formaat, 2020). Het gemis uit de enquête zoals: de laagdrempelige ontmoetingsplaats, meer activiteiten en hangplaatsen waardat men zichzelf kan zijn, vallen onder deze bouwstenen te plaatsen alsook binnen de functies die een jeugdcentrum op zich kan nemen.

Praktijkvoorbeelden gaven hoofdzakelijk aan dat dat een jeugdcentrum een instrument is voor volgende doelen/functies: ontmoeting, informatie & advies verlenen, zelfontwikkeling, op een laagdrempelige manier de volledige doelgroep jeugd bereiken (ook de meest kwetsbare jongeren), plaats voor vrijetijdsactiviteiten etc. Hiernaast hoort een jeugdcentrum een open plaats te zijn waardat iedereen welkom is en zich veilig voelt. De schepen van jeugd in Leopoldsborg gaf aan dat het jeugdcentrum een plaats moet worden waardat kinderen en jongeren terecht kunnen voor vrije tijd, informatie en advies (eerstelijns hulpverlening). Het jeugdcentrum is een plaats die toegankelijk is voor iedereen en waardat gratis dienstverlening is om de laagdrempeligheid te bevorderen.

Na het praktijkonderzoek kunnen we ook concluderen dat de bereidwilligheid van de jongeren om te participeren bij de ontwikkeling van een jeugdcentrum laag is. Uit de resultaten van de enquête blijkt dat 83% van de bevroagde jongeren niet betrokken wilt worden bij de ontwikkeling, vermoedelijk door de lange aansleep en het feit dat de huidige generatie jongeren de situatie niet anders gekend heeft. De interesse van de jongeren is dus momenteel te laag om effectief aan de slag te gaan met hen.

Na dit praktijkonderzoek concludeer ik dat men momenteel de jongeren niet kan betrekken bij de ontwikkeling van het jeugdcentrum. Dit onderzoek biedt wel de mogelijkheid tot jongeren betrekken bij de ontwikkeling maar hiervoor dient er eerst een aanzet om de interesse en betrokkenheid van de jongeren te stimuleren te gebeuren. Als men de betrokkenheid bij jongeren kan verhogen, is er een grote kans op slagen bij de ontwikkeling en uitbating van het jeugdcentrum. Dit maakt het extra belangrijk om een doordacht plan van aanpak te hebben alvorens de jongeren opnieuw worden betrokken. Ik geef hier dan ook graag een aanzet toe, geïnspireerd op de literatuur en de praktijkvoorbeelden.

Uit de literatuur blijkt dat als je jongeren wil betrekken bij een project, je methodisch aan de slag moet gaan. Je hebt een plan nodig als jeugdwerker om jongeren te stimuleren tot participatie. Daarnaast is het belangrijk dat je als jeugdwerker een eigen invulling geeft aan je aanpak want jongerengroep is uniek en vergt een unieke aanpak.

Er zijn 3 grote stappen die men moet zetten. Stap één is jongeren bereiken/benaderen om een groep te vormen. Dit doe je door in te contact gaan met hen, een veilige omgeving te creëren zodat de productiviteit mogelijks verhoogd wordt van de jongeren, hen niet te overspoelen met informatie en gebruik te maken van een lokale werking. De tweede stap is jongeren in groep begeleiden. Hier is het bijvoorbeeld belangrijk om regelmatig contact te houden met de jongeren, een ondersteunde functie aan te nemen als jeugdwerker en de doelstellingen te blijven onthouden. In Leopoldsburg is de doelstelling jongeren betrekken bij de ontwikkeling van het jeugdcentrum en de realisatie ervan. De derde stap is jongeren bereiken tot participatie van een initiatief. Dit kan men doen door in het begin de meerwaarde duidelijk te maken van het project en deze te blijven herhalen alsook het project. Tot slot is het belangrijk dat je gedurende heel dit proces de jongeren hun vertrouwen niet verliest en zelf als jeugdwerker de jongeren vertrouwt (Geerlings, 2013).

Praktijkvoorbeelden bevestigen het uitgangspunt dat men eerst en vooral een relatie moet hebben met de jongeren. Nadat men dit heeft bereikt, is het de bedoeling deze te onderhouden. Alle 3 de praktijkvoorbeelden hebben gewerkt met het oprichten van een stuurgroep omdat dit de meest efficiënte manier is om de betrokkenheid te stimuleren, te verhogen en te behouden gedurende het proces. Ook bewaard dit de draagkracht van het project en bewaakt dit het eigenaarschap van de jongeren. Daarnaast is een stuurgroep een efficiënt middel om de communicatie open te houden, de jongeren betrokken te houden en komt men te weten wat jongeren belangrijk vinden.

Deze aspecten zijn dan ook graag aanbevelingen die ik wil meegeven aan het beleid in Leopoldsburg. Eerst en vooral wil ik aanbevelen om meer actief op zoek te gaan naar jongeren die betrokken willen worden. Dit zou men mogelijks kunnen door door activiteiten te organiseren en infoavonden rond het jeugdcentrum. Uit de enquête haalde 33% van de 17% geïnteresseerde jongeren aan graag naar een info moment te komen hierrond.

Vele jongeren kennen zoals eerder aangehaald de jeugddienst maar wensen verder niets te maken hebben hiermee. Deze spiraal dient doorbroken te worden zodat ook deze jongeren een actieve rol willen spelen binnen het jeugdcentrum.

Andere aanbevelingen die ik graag zou willen meegeven zijn: inzetten op de kwetsbare doelgroep, zij mogen niet vergeten worden in dit verhaal want zij hebben het meeste nood aan een jeugdcentrum. Daarnaast beveel ik aan om een denktank op te richten aangezien alle 3 de praktijkvoorbeelden aanhaalden dat dit tot succesverhalen leidde. Voordat men dit kan doen, benadruk ik opnieuw dat er eerst andere stappen gezet moeten worden zodat jongeren bereid zijn om zich te engageren binnen deze ontwikkeling. Op dit moment is de interesse van jongeren te laag om dit te doen.

Dus kortom, hoe kan men jongeren betrekken bij het ontwikkelen van een jeugdcentrum in Leopoldsburg? Geef hen concreet weer wat de effectieve bedoeling is van het jeugdcentrum, maak geen loze beloften, treed in relatie met de doelgroep en leer hun leefwereld kennen. Dit doet men hoofdzakelijk door in dialoog te gaan met hen en hen voortdurend op te zoeken. Benader de doelgroep op het juiste leeftijdsniveau (cfr. gelijkwaardige houding) en win hun vertrouwen. Communiceer helder met de doelgroep en zet voortdurend in op open communicatie, ook bij minder positief nieuws, koppel voortdurend alles terug met je doelgroep. Hierna kan men voorstellen om een denktank op te richten zodat het makkelijker wordt om in contact te blijven met de doelgroep en de betrokkenheid van de doelgroep te verhogen en te behouden.

Uit deze aspecten haalt men als beleid alleen maar voordelen uit, men rechtstreeks inzetten op de noden van de doelgroep want door bovenstaande aspecten worden zij niet/minder snel uit het oog verloren.

Jongeren zijn in dit verhaal de ervaringsdeskundigen. Ook is het van cruciaal belang om jongeren te betrekken bij belangrijke beslissingen en projecten die hen rechtstreeks beïnvloeden om een bloeiende samenleving te creëren.

Onthoud ook dat jongeren niet enkel de toekomst zijn maar evenzeer het heden. Zij spelen een cruciale rol in het vormgeven van onze gemeenschappelijke toekomst.

6 DISCUSSIE

In dit laatste hoofdstuk neem ik jullie graag mee in het soms toch wel intensieve proces van deze bachelorproef. Het vinden van de juiste en relevante literatuur voor het onderzoek was een grote uitdaging. In het begin vond ik heel weinig literatuur rond het thema jeugdcentrum. Door te blijven zoeken op verschillende wetenschappelijke databanken met verschillende zoektermen begon ik stilaan de gepaste tekstbronnen te vinden. Ook het mailen naar overkoepelende instanties heeft mij hierin verder geholpen.

Naast het theoretisch aspect is er ook een kijkje genomen in de praktijk dit aan de hand van een interviews en een enquête. De afgenomen interviews en de enquête hebben een enorme bijdrage geleverd aan dit onderzoek. Het analyseren van de resultaten van de enquête en het transcriberen van de interviews was enorm tijdrovend en verliep zeker in zeer moeizaam. Het was een zoektocht naar het vinden van een geschikte manier van aanpak, maar toen ik deze eenmaal gevonden had, merkte ik dat ik steeds meer grip kreeg op de data en de resultaten. Ondanks bovenstaande bemerkingen ben ik tevreden over de verwerking van de resultaten.

Toch dienen er ook enkele kanttekeningen aangehaald te worden bij dit onderzoek. Met betrekking tot het kwantitatieve luik is een eerste bemerking dat de responsgraad van mijn enquête zeker hoger had mogen liggen en dat de respondenten meer divers hadden kunnen zijn. Ik heb hier zelf inspanningen voor gedaan door zowel onder andere via mail als telefonisch contact op te nemen met beide secundaire scholen in Leopoldsburg. Er is jammer genoeg slechts één van de twee scholen ingegaan op mijn vraag om de enquête in de klas te mogen komen afnemen.

Verder zijn er zeker ook enkele verbeterpunten in de vragen van de enquête die ik heb opgesteld. Bij het verwerken van de resultaten stootte ik op een aantal zaken waar ik dieper op had kunnen ingaan. Zo is er bijvoorbeeld niet bevraagd waarom jongeren niet naar de jeugddienst komen (of wat mogelijke drempels zijn om te komen naar de jeugddienst). Tevens is er niet bevraagd waarom men niet betrokken wilt zijn bij de ontwikkeling van het jeugdcentrum. De keuzeopties bij de manier waarop ze betrokken zouden kunnen worden, hadden uitgebreider kunnen zijn, zodat ik een beter zicht zou hebben op wat de jongeren echt zou stimuleren. Een vervolgonderzoek zou hier zeker nog verder op kunnen ingaan om meer concrete antwoorden inspiratie te verkrijgen.

Uit de aanbevelingen die ik gegeven heb in de conclusie zijn eventuele vervolgonderzoeken mogelijk zoals: jongeren betrokken houden bij de ontwikkeling en in de uitbating van het jeugdcentrum of hoe kan men actief (kwetsbare) jongeren betrekken bij het oprichten van een denktank.

Literatuurlijst

- De Ambrassade (z.d.). *Het JKP – Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan* [Website]. Geraadpleegd op 21 mei 2023, <https://ambrassade.be/nl/kennis/artikel/het-jkp-vlaams-jeugd-en-kinderrechtenbeleidsplan>
- Departement Cultuur, Jeugd en Media. (z.d.). *Vlaams jeugd- en kinderrechten beleidsplan: 2020-2024*. Vlaamse overheid. Geraadpleegd op 20 mei 2023, https://www.vlaanderen.be/cjm/sites/default/files/2021-02/vlaams-jeugd-en-kinderrechtenbeleidsplan_2020-2024%20%282%29.pdf
- Formaat (2018). *“Jeugd(huis)werk is wat werkt voor jonge mensen”* [Website]. Geraadpleegd op 20 mei 2023, <https://formaat.be/opinies/jeugdhuiswerk-is-wat-werkt-voor-jonge-mensen>
- Bevolkingsregister Leopoldsburg geraadpleegd via jeugddienst Leopoldsburg
- Faché, W. (2021). Positieve jeugdontwikkelingsbenadering in jongerencentra en jeugdclubs. *Pedagogiek*, 40(3), 289-313. doi:10.5117/PED2020.3.003.FACH
- Formaat (2020). *In form: Bouwstenen voor open jeugdwerk* [Brochure]. Formaat.
- Formaat (z.d.). *Open jeugdwerk* [Website]. Geraadpleegd op 20 mei 2023, <https://formaat.be/open-jeugdwerk>
- Formaat (z.d.). *Waar Formaat voor staat* [Website]. Geraadpleegd op 20 mei 2023, <https://formaat.be/missie-en-visie>
- Formaat (z.d.). *Wat is een jeugdhuis?* [Website]. Geraadpleegd op 20 mei 2023, <https://www.watwat.be/vrijwilligerswerk/wat-een-jeugdhuis>
- Geerlings, Y. (2013). *Jongerenparticipatie: Stappenplan voor het stimuleren van participatie bij jongeren*. Thomas More Kempen.
- Holemans, C. (2019). *Een boost voor welbevinden bij jongeren vanuit de zelfdeterminatietheorie: Wat is de rol van opvoeding?* [eindwerk]. Universiteit Gent - Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen.

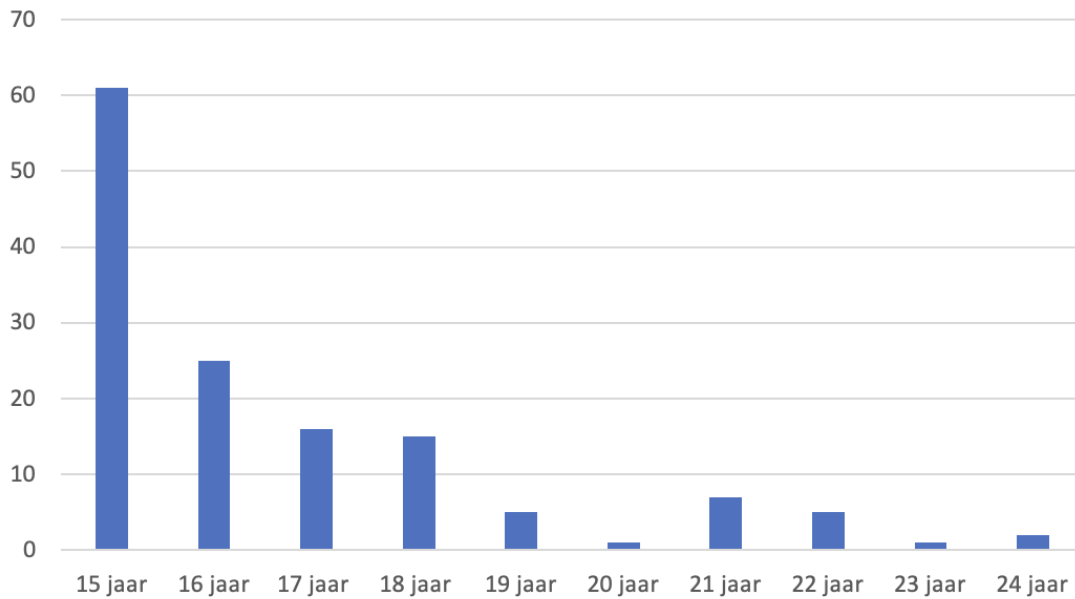
- Nandhra, S. (2022). *Harnessing Today's Youth for Tomorrow's Future* [Video]. TED Talks. https://www.ted.com/talks/shefali_nandhra_harnessing_today_s_youth_for_tomorrow_s_future/transcript?fbclid=IwAR3z7OFfiY63ubjjZUCW_6W0BQT9ld7DZ6Lkvbe4aAXizM6yNaKgZO-VJI
- Plovie, E. (2019). *Burgerschap en participatie* [Powerpoint-slides] . University College Leuven-Limburg. Geraadpleegd op 21 mei 2023, <https://www.jonginbrussel.be/sites/jonginbrussel/files/2020-09/20191021%20Jeugdraad%20XL%20Burgerschap%20en%20participatie.pdf>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78. doi: 10.1037//0003-066X.55.1.68
- Ryan, R. M., & Deci, E.L. (2017). *Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness*. Guilford.
- SAAMO, & SAM. (2023). *Denkkader participatie*. https://www.saamo.be/wp-content/uploads/2023/01/SAM103_schemasvorming-2_participatie.pdf
- SAM vzw & LiSS. (2021). *Straathoekwerk: Het boek*. SAM vzw.
- Van den Broeck, A., Ferris, D. L., Chang, C. H., & Rosen, C. C. (2016). Review of self-determination theory's basic psychological needs at work. *Journal of Management*, 42(5), 1195-1229. doi:10.1177/0149206316632058.
- Van der Donk, C., & van Lanen, B. (2019). *Praktijkonderzoek in zorg en welzijn*. Bussum: Coutinho.
- Van Doorselare, A. (2021). *Pedagogiek* [Cursus]. Hogeschool University College Leuven-Limburg Bachelor Orthopedagogie.
- Vandenabeele, J. (2018-2019). *Sociale en culturele pedagogiek* [Cursus]. Katholieke Universiteit Leuven Bachelor Pedagogische Wetenschappen.
- Vansteenkiste, M. (2010). Hoe we kinderen en jongeren kunnen motiveren: toepassingen van de zelfdeterminatietheorie. *Caleidoscoop: Leerlingenbegeleiding vandaag en morgen*, 22(1), 6–15.

Vlaamse overheid (z.d.). *“Deelnemen” of “meebouwen” aan de samenleving* [Website].

Geraadpleegd op 21 mei 2023, <https://www.vlaanderen.be/intern/beleid-en-regelgeving/participatie/deelnemen-of-meebouwen-aan-de-samenleving>

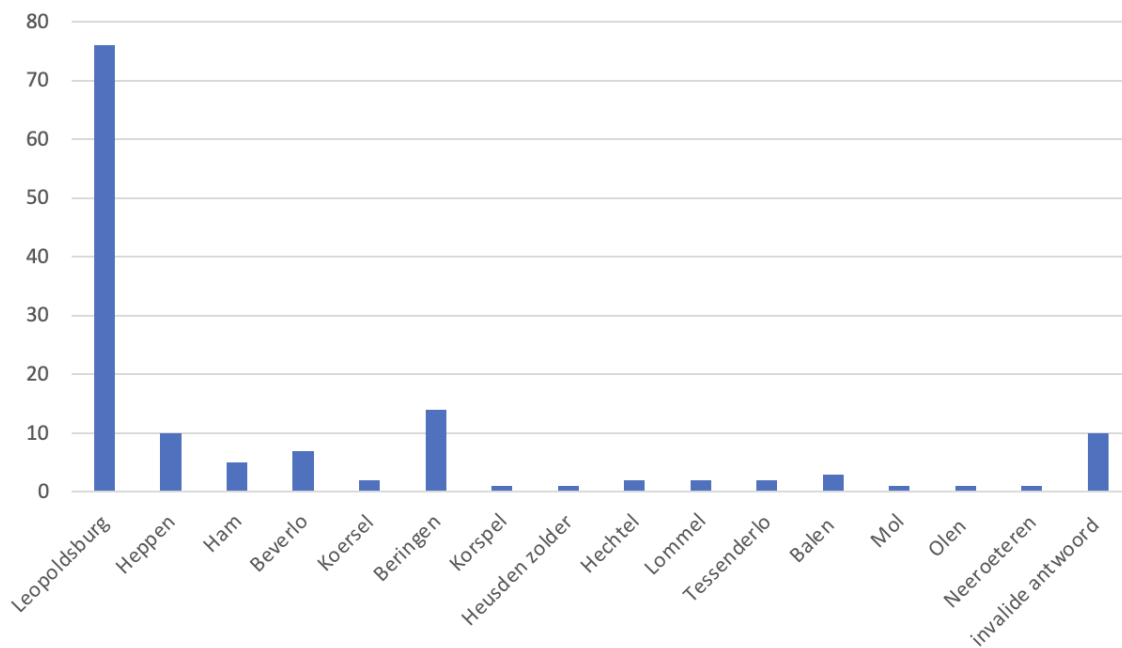
Bijlagen

Figuur 1: leeftijd bevroagde jongeren

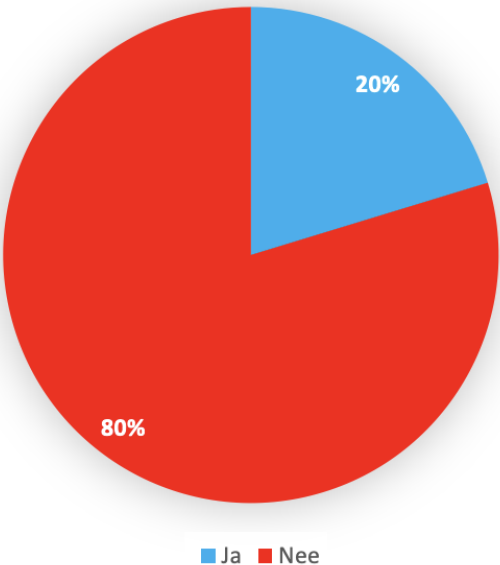
Figuur 1: Leeftijd bevroagde jongeren

Figuur 2: woonplaats van de bevroagde jongeren

Figuur 2: Woonplaats bevroagde jongeren

Figuur 3: lid van van een jeugdvereniging

Figuur 3: Lid van een jeugdvereniging?